

PAY SAHİPLERİNİN ŞİRKET ZARARI NEDENİYLE YÖNETİM KURULU ÜYELERİNE KARŞI AÇTIKLARI SORUMLULUK DAVALARINDAKİ HUKUKÎ STATÜSÜ VE BU DAVALARDA ALINAN İLÂMLARIN İCRASI

LEGAL STATUS OF SHAREHOLDERS IN LIABILITY CASES FILED AGAINST MEMBERS OF THE BOARD OF DIRECTORS DUE TO COMPANY DAMAGES AND EXECUTION OF JUDGMENTS IN THESE CASES

Mehmet Emin ALPASLAN*

Özet: Anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin fiilleriyle şirketin zarara uğraması hâlinde, pay sahipleri de dolayısıyla zarara uğrarlar. Pay sahipleri, Türk Ticaret Kanunu m. 555 hükmü uyarınca, şirketin zararının şirkete ödenmesi talebiyle bir dava açabilirler. Türk Ticaret Kanunu m. 555 hükmünün pay sahiplerine tanıdığı dava hakkı, şirketin dava hakkından bağımsızdır. Bu hak, usûl hukuku bakımından tavsife muhtaçtır. Bu dava sonunda alınan ilâmların icrası da birçok açıdan ele alınmayı gerektirmektedir.

Anahtar Kelimeler: Dolayısıyla Zarar, Şirket Zararı, Anonim Şirket, Yönetim Kurulu, İlâmların İcrası

Abstract: If the joint stock company suffers damages due to the acts of the members of the board, the shareholders also suffer indirect damages. Pursuant to Article 555 of the Turkish Commercial Code, the shareholders may file a lawsuit for the payment of the company's damages. The right of action granted to the shareholders under Article 555 of the Turkish Commercial Code is independent from the company's right of action. This right needs to be analyzed within the framework of procedural law. The enforcement of the judgments should also be analyzed in many aspects.

Keywords: Indirect Damages, Company Damages, Joint Stock Company, Board, Enforcement of Judgments

* Dr. Öğr. Üyesi, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medenî Usûl ve İcra- İflâs Hukuku Anabilim Dalı, mehmetemin.alpaslan@yeditepe.edu.tr, ORCID: 0000-0002-0821-9192, Makalenin Gönderim Tarihi: 04.11.2023, Kabul Tarihi: 02.02.2024

GİRİŞ

Yönetim kurulu üyeleri, kusurları ile şirkete verdikleri zararlardan sorumludurlar. Bu zararlar sebebiyle şirket, sorumlu yönetim kurulu üyelerine karşı dava açabilir. Öte yandan, yönetim kurulu üyelerinin fiilleriyle şirketin zarara uğraması hâlinde, pay sahipleri de yansıma yoluyla zarara uğrarlar. Pay sahiplerinin dolayısıyla uğradıkları bu zararın doğrudan tazmini imkân dâhilinde olmadığından, pay sahipleri ancak şirketin zararının tazmini talebiyle bir dava açabilirler. Ancak pay sahiplerinin dolayısıyla zararları (TTK'nın ifadesiyle şirketin zararı) için açacakları davada, tazminatın şirkete verilmesini talep etmeleri gerekir. Diğer bir ifadeyle, pay sahibi davayı açmakta, ancak tazminatın şirkete ödenmesini talep etmektedir. Bu davanın başarı ile sonuçlanması durumunda, ilâmın icrasına ilişkin olarak çeşitli meseleler ortaya çıkacaktır. Bu meseleler temelde, pay sahibinin bu dava-daki özellikli konumundan kaynaklanmakta olup; sorunların çözümü de bu özellikli konumun tavsifi ve hukukî neticelerinin saptanması ile mümkün olabilecektir.

Bu çalışmada, dolayısıyla zarar (şirket zararı) sebebiyle açılan sorumluluk davalarında pay sahiplerinin hukukî statüsü ve bu davalar neticesinde verilen ilâmların icrası incelenecektir. Bu incelemenin daha etkili biçimde yapılması maksadıyla, söz konusu davaya ilişkin temel bazı meseleler de irdelenecektir. Çalışmada yalnızca pay sahipleri tarafından açılacak sorumluluk davaları incelenecek olup, şirket alacaklılarının açabileceği davalar incelenmeyecektir. Keza yönetim kurulu tarafından yönetimin veya temsilin devri hâlinde yahut fiili organın varlığı hâlinde sorumluluk meselesi¹ ile TTK m. 553 hükmü çerçevesinde kurucuların ve tasfiye memurlarının sorumluluğu² özel bir biçimde incelenmeyecektir. Çalışmamızda, limited şirketlere ilişkin olarak verilen yargı kararlarından da istifade edilmiş olmakla birlikte,

¹ Bu konuda bkz. Hamdi Yasaman, Yönetim Kurulu Üyelerine Karşı Açılacak Sorumluluk Davaları, *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 2013/2, Prof. Dr. Oğuz İmregün'e Saygı Sempozyumu, s. 98-100.

² TTK m. 553 hükmü uyarınca menfaat sahipleri hakkında bkz. Ünal Tekinalp, Erişim Hakkı, *BATİDER*, Yıl: 2006, C. XXIII, S. 4, s. 11. Bu hüküm uyarınca yönetici kavramı hakkında bkz. Veliye Yanlı, Şirkete Verilen Zarar Sebebiyle Sorumluluk Bağlamında "Yönetici" Kavramı ve Genel Kurul Kararı Gerekliği Sorunu, *Terazi Hukuk Dergisi*, C. 14, S. 151, Mart 2019, s. 46 vd.

mesele limited şirketler bakımından özel olarak ele alınmayacaktır. Bu noktada yalnızca, inceleme konusu meseleye ilişkin olan anonim şirket düzenlemelerinin (TTK m. 555 vd. hükümlerinin), TTK m. 644 atfı ile limited şirketlere de uygulanacağını belirtmekle yetiniyoruz.

I. DOLAYISIYLA ZARAR (ŞİRKET ZARARI) KAVRAMI

Dolayısıyla zarar kavramı, Türk Ticaret Kanunu'nda açıkça yer almasa da; TTK m. 555/1 hükmünde yer alan “şirket zararı” kavramı, dolayısıyla zarardan başka bir şey değildir.³ Dolayısıyla zarar, doğrudan ortakların malvarlıklarında gerçekleşmeyen⁴ ancak ortaklık malvarlığını azaltması itibarıyla ortakların malvarlığını dolaylı olarak etkileyen zarardır.⁵ Söz konusu şirket zararı, ortaklar bakımından da bir zarar kalemi teşkil eder; zira ortaklık malvarlığının azalması sonucu, ortakların kâr ve tasfiye payı hakları azalır.⁶

Dolayısıyla zarara örnek olarak, şirketin üçüncü kişilere tazminat ödemek durumunda kalması veya şirket alacağının tahsil imkânının

³ Ersin Çamoğlu, Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin Sorumluluğu, 3. Baskı, İstanbul 2010, s. 126 vd.; Yasaman, s. 107; Muhammet Özkes/Vural Seven/Nedim Meriç, Sermaye Şirketlerinde Sorumluluk Davası (TTK m. 549 vd.), İstanbul 2021, s. 19 vd.; Mehmet Helvacı, Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğu, 2. Baskı, İstanbul 2001, s. 128; Necla Akdağ Güney, Anonim Şirket Yönetim Kurulu, 2. Baskı, İstanbul 2016, s. 297-301, s. 339; Ali Eskioçak, Yönetim Kurulu Üyelerinin Şahsî Sorumluluğuna İlişkin Davalarda Maddî Hukukun Usûl Hukukuyla Etkileşimi, Ankara 2022, s. 86.

⁴ Pay sahibinin doğrudan doğruya kendi mal varlığı üzerinde gerçekleşen zarar doğrudan zarardır. Doğrudan zarar hakkında bkz. Tolga Ayoğlu, “Pay Sahipleri ile Alacaklıların “Dolayısıyla Zarar” Nedeniyle Yönetim Kurulu Üyelerine Karşı Sorumluluk Davası Açma Hakkı ve Bu Tür Davalarda Alınan İlamları İcraya Koyma Yetkisi”, *Legal Hukuk Dergisi*, Yıl: 2009, S. 73, s. 69; Akdağ Güney, Yönetim Kurulu, s. 295-297. Bir başka deyişle doğrudan zarar, şirketin zararından bağımsız olarak pay sahibinin malvarlığı üzerinde ortaya çıkan zarardır (Nicolas Rouiller/Marc Bauen/Robert Bernet/Colette Lasserre Rouiller, *La société anonyme suisse*, Zürich 2022 (www.swisslex.ch, Son Erişim Tarihi: 20.09.2023), s. 640, § 563a).

⁵ Dolayısıyla zararın öncelikle ortaklık malvarlığı üzerinde doğup pay sahibinin malvarlığına yansıyan zarar olduğu ifade edilmiştir. Bu konuda bkz. Çamoğlu, s. 120 vd.; Ayoğlu, Sorumluluk Davası, s. 70; Akdağ Güney, Yönetim Kurulu, s. 338. Ayrıca bkz. Yasaman, s. 104; Helvacı, Sorumluluk, s. 128. Pay sahibi, yalnızca şirketin zarara uğramış olması nedeniyle (dolaylı olarak) zarara uğramaktadır (Rouiller/Bauen/Bernet/Lasserre Rouiller, s. 640, § 563a).

⁶ Yasaman, s. 107; Ayoğlu, Sorumluluk Davası, s. 70.

kalmaması gösterilmektedir.⁷ Yine kârın azalmasına sebep olan işlemler de bu kapsamdadır.⁸ Keza doktrinde, yöneticilerin yetkilerini kötüye kullanmaları, gerçek olmayan kâr dağıtımı, piyasa koşullarına uygun olmayan yatırımlar yapılması, şirket vasıtalarının şirket amacı dışında kullanılması, bir alım opsiyonu kullanım hakkının kaçırılması, borsada riskli işlemler yapılması, şirketin sahip olduğu permi veya teşvik belgesinin kullanılmaması gibi hâllerin dolayısıyla zarar doğurabileceği ifade edilmiştir.⁹ Şirketin vergi borcunun arttırılması, şirkete idarî para cezaları kesilmesine neden olunması; mahkeme kararlarına konu olan şirket zararı hâlleridir.¹⁰ Piyasa fiyatlarının oldukça üzerinde bir kira bedeli mukabilinde yapılan kiralamalarla şirketin zarara uğratılması da bu kapsamdadır.¹¹ Şirkete ait ruhsatların muvazaalı olarak bedelinin çok altında bir değer ile devredilmesi, belgesiz harcamalar yapılması, gerçekte bir borçlanma olmadığı hâlde kayıtlar üzerinde oynama yapılarak kendisinin (yönetim kurulu üyelerinin veya limited şirkette müdürlerin), yakınlarının veya üçüncü kişilerin şirketten alacaklı olarak gösterilmesi suretiyle şirketin içinin boşaltılması da diğer örneklerdir.¹²

Dolayısıyla zararın (şirket zararının) daha iyi somutlaşması, doğrudan zararın kısaca da olsa açıklanmasını gerektirmektedir. Doğrudan zarar, pay sahibinin bu sıfatla doğrudan doğruya uğradığı zarardır. Yani bu zarar, pay sahibinin malvarlığını doğrudan etkilemekte

⁷ Ayoğlu, Sorumluluk Davası, s. 70.

⁸ Yasaman, s. 107.

⁹ Çamoğlu, s. 128; Reha Poroy/Ünal Tekinalp/Ersin Çamoğlu, Ortaklıklar Hukuku I, 15. Bası, İstanbul 2021, N. 604.

¹⁰ İstanbul BAM 13. HD., 13.07.2023, 923/1118 (Lexpera).

¹¹ Yargıtay 11. HD., 12.05.2015, 17724/6794 (Lexpera).

¹² “Dava konusu olayda, davacılar tarafından davalı şirket müdürüne isnat edilen kusurlu eylem, ... şirkete ait ilaç ruhsatını muvazaalı olarak bedelinin çok altında bir değer ile satarak şirketi zarara uğrattığı, gerçekte bir borç alımı olmadığı halde kayıtlar üzerinde eşini şirketten alacaklı olarak gösterdiği ve bu şekilde şirketin içini boşalttığı ileri sürülmüş olması karşısında, ... şirket ortağının 6102 sayılı TTK’nın 644. maddesine yapılan atıf gereği aynı Kanun’un 555. maddesi uyarınca eldeki davayı açma hakkının bulunduğu ...”, Yargıtay 11. HD., 10.02.2015, 3664/1626 (Lexpera). Kendi lehine çek keşide edilmesi, belgesiz harcamalar yapılması, ruhsatların ve marka tescil belgesinin şirket menfaatlerine aykırı şekilde devri bakımından bkz. Yargıtay 11. HD., 26.01.2023, 6244/579 (Lexpera).

olup, şirketin uğradığı zarardan bağımsız mahiyettedir.¹³ Bu zarar, pay sahibinin malvarlığında doğrudan bir değer eksilmesi yahut malvarlığında oluşması beklenen değer artışının meydana gelmemesi şeklinde ortaya çıkabilir.¹⁴ Pay sahipleri, yönetim kurulu üyelerinin fiilleriyle pay sahibi sıfatıyla bir zarara uğrarlarsa, sorumlu yönetim kurulu üyelerine karşı dava açabilirler.¹⁵

Kural olarak, dolayısıyla zarar gören kişilerin zarar verenden tazminat talep hakkı yoktur.¹⁶ Ancak yasal bir düzenleme ile bu durumun aksi öngörülebilir.¹⁷ TTK m. 555 hükmü de, dolayısıyla zarar gören pay sahiplerine tazminat talep hakkı veren istisnâî bir hükümdür. Ancak

¹³ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 610; Yasaman, s. 104; Özekes/Seven/Meriç, s. 23 vd.; Ayoğlu, Sorumluluk Davası, s. 69; Akdağ Güney, Yönetim Kurulu, s. 295-296.

¹⁴ Yasaman, s. 104. Halka açık olan bir anonim şirketin yöneticilerinin borsada manipülasyon yaptığı iddiasıyla pay sahiplerinin borsada işlem gören hisselerinin değer kaybetmesi sebebiyle açılan dava, doğrudan zarar iddiasına dayalı bir dava olarak değerlendirilmiştir (Yargıtay 11. HD., 23.01.2017, 12195/415 (Lexpera)). Yine, esas sermayenin arttırılması sonrasında nakdî sermayenin dörtte birinin nakden ödenmek durumunda kalınması, bakiye kısmın ödenmesi için de yönetim kurulu üyelerinin onbeş günlük kısa bir süre tanınmaları sebebiyle pay sahiplerinin zarar gördüğü iddiası, doğrudan zarar iddiası niteliğinde kabul edilmiştir (Yargıtay 11. HD., 09.06.2016, 14405/6410 (Lexpera)).

¹⁵ Çamoğlu, s. 147 vd.; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 610; Orhan Nuri Çevik, Anonim Şirketler, Ankara 1988, s. 585. Bu dava şirkete karşı değil, sorumlu yönetim kurulu üyesine (limited şirkette müdüre) karşı açılır. Örneğin; “Dava konusu olayda, davacılar tarafından davalı şirket müdürüne isnat edilen kusurlu eylem, şirket müdürünün görevi sırasında şirket kayıtlarında oynama yaparak şirketi zarar etmiş gibi gösterdiği, şirkete ait ilaç ruhsatını muvazaalı olarak bedelinin çok altında bir değer ile satarak şirketi zarara uğrattığı, gerçekte bir borç alımı olmadığı halde kayıtlar üzerinde eşini şirketten alacaklı olarak gösterdiği ve bu şekilde şirketin içini boşalttığı ileri sürülmüş olması karşısında, bu hali ile iddianın ileri sürülüş biçimine göre eldeki dava, limited şirket müdürünün sorumluluğu davası niteliğini haiz olup, şirket ortağının 6102 sayılı TTK’nın 644. maddesince yapılan atfı gereği aynı Kanun’un 555. maddesi uyarınca eldeki davayı açma hakkının bulunduğu ve hükmedilecek tazminatın da şirkete verilmesini talep ettiği gözönüne alındığında, davanın şirkete karşı değil, şirketi zarara uğrattığı iddia edilen müdüre karşı açılmasında bir isabetsizlik bulunmamaktadır”, Yargıtay 11. HD., 10.02.2015, 3664/1626 (Lexpera).

¹⁶ Çamoğlu, s. 126-127. Ayrıca bkz. Helvacı, Sorumluluk, s. 125; Isabelle Chabloz, Responsabilité des administrateurs dans la faillite: état des lieux sur la base de quelques arrêts récentes, La pratique contractuelle 5 Symposium en droit des contrats (Editeurs: Pascal Pichonnaz/Franz Werro), Zürich 2016 (www.swisslex.ch, Son Erişim Tarihi: 20.09.2023), s. 103.

¹⁷ Yasaman, s. 108; Helvacı, Sorumluluk, s. 125-126.

belirtilmelidir ki söz konusu dava, dolayısıyla zararın tazminini amaçlamamaktadır; burada yalnızca dolayısıyla zarar gören şahıs sıfatıyla açılan bir dava söz konusu olup,¹⁸ şirketin zararının tazmininin sağlanması hedeflenmektedir.

Bazı hâllerde yönetim kurulu üyelerinin fiilleri hem ortaklık bakımından hem de pay sahibi bakımından doğrudan zarar teşkil edebilir. Bu durumda pay sahibi hem kendi doğrudan zararını hem de şirketin zararını -dolayısıyla zarara uğraması itibarıyla- talep edebilir.¹⁹ Bu taleplerin objektif dava birleşmesi esasları çerçevesinde yöneltilmesi yahut ayrı davalar açıldıktan sonra bu davaların birleştirilmesi mümkündür.²⁰

II. İLÂMÎ İCRAYA KOYABİLECEK KİŞİLERİN SAPTANMASI BAKIMINDAN DOLAYISIYLA ZARAR SEBEBİYLE AÇILACAK DAVALARDA DAVACILARIN TESPİTİ

Çalışmamızın konusu TTK m. 555 hükmü uyarınca pay sahiplerinin dolayısıyla zarar (şirket zararı) sebebiyle açılacak davalardaki hukukî statüleri ve bu davalarda alınan ilâmların icrası olsa da yönetim kurulu üyelerine karşı açılacak sorumluluk davalarının davacılarının kim olduğunun genel olarak saptanması oldukça önemlidir. Zira bu mesele, ilâmın icrası aşamasını da (özellikle takibin süjeleri bakımından) doğrudan etkileyecektir. Söz konusu sorumluluk davası; şirket, pay sahipleri ve alacaklılar tarafından açılacak ise de çalışma yalnızca pay sahiplerinin açacağı dava ile sınırlı tutulmuştur. Alacaklıların dava hakkına ise, şirketin iflâsının meseleye etkisi incelenirken kısaca değinilmiştir.²¹

¹⁸ Çamoğlu, s. 126-127. Ayrıca bkz. Helvacı, Sorumluluk, s. 127.

¹⁹ Hakan Pekcanitez, Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Ortaklıklarda Denetçiler Tarafından Açılacak Davalar, Makaleler, C. I, İstanbul 2016, s. 43. Ancak doktrinde, bu davaların birlikte açılmasının mümkün olmadığı da ifade edilmektedir. Bu yönde bkz. Helvacı, Sorumluluk, s. 128.

²⁰ Eskiocak, s. 279 vd. Medenî usûl hukukunda objektif dava birleşmesi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Uğur Bulut, Medenî Usûl Hukukunda Davaların Yığılması (Objektif Dava Birleşmesi), Ankara 2017, s. 5 vd. Medenî usûl hukuku açısından davaların birleştirilmesi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. İbrahim Ermenek, Medenî Usûl Hukukunda Davaların Birleştirilmesi ve Ayrılması, Ankara 2014, s. 23 vd.

²¹ Bu konuda bkz. aşa. II, D.

Şirket zararı sebebiyle açılacak söz konusu davanın davacısı, zarar gören pay sahibi iken; davalı ise, zarardan sorumlu yönetim kurulu üyeleridir. TTK, eTK'dan farklı olarak mutlak teselsül prensibini değil, farklılaştırılmış teselsül prensibini kabul ettiğinden, davanın zarardan sorumlu yönetim kurulu üyelerine karşı açılması gerekir.²²

İnceleme konusu dava, sözleşmesel sorumluluk temeline dayanmaktadır.²³ Bu davalar kusur esasına dayalı davalar olup, davaların mücerret iddialarla açılmaması ve HMK m. 194 çerçevesinde somutlaştırma yüküne uygun olarak somutlaştırılması gerekir.²⁴ Aksi takdirde hâkimin davayı aydınlatma ödevi çerçevesinde (HMK m. 31), davacıdan açıklama istenebilir.²⁵

²² Mehmet Helvacı, Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğunda Farklılaştırılmış Teselsül, *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 2013/2, Prof. Dr. Oğuz İmregün'e Saygı Sempozyumu, s. 77 vd.; Hasan Pulaşlı, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'na Göre Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Özen Yükümlülüğü ve Müteselsil Sorumluluğu, *BATİDER*, Yıl: 2009, C. XXV, S. 1, s. 45-46; S. Anlam Altay, Anonim Ortaklıklar Hukuku'nda Farklılaştırılmış Teselsül, *Terazi Hukuk Dergisi*, C. 14, S. 151, Mart 2019, s. 68 vd.; Nihan Palta, Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğunda Farklılaştırılmış Teselsül İlkesi, Ankara 2023, s. 257 vd. Sorumluluk rejimi ayrıca bkz. Ahmet Battal, Yeni Türk Ticaret Kanunu'nda Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Sorumluluk Rejimi, *Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 2, S. 2, Aralık 2012, s. 31 vd.

²³ Çamoğlu, s. 144; Ayoğlu, Sorumluluk Davası, s. 68, s. 72; Helvacı, s. 126-127. Özekes/Seven/Meriç, s. 21. Pay sahiplerinin açacağı davanın kaynağına ilişkin doktrindeki görüşler için bkz. Eskiocak, s. 63-65.

²⁴ İstanbul BAM 13. HD., 13.07.2023, 923/1118 (Lexpera).

²⁵ "Açıklanan sebeplerle Mahkemece, öncelikle HMK'nın 31. maddesinde düzenlenen hakimın davayı aydınlatma ödevi kapsamında davacı tarafa, her bir davalı yönünden şirket zararına yol açtığı iddia edilen işlemleri ve bu işlemlerin hangi sebeple ve ne şekilde şirketi zarara uğratmış olduğunu somutlaştırarak açıklamak üzere süre verilmesi, bundan sonra daha önce rapor düzenleyen bilirkişi heyetinden somut zarara yol açtığı iddia edilen her bir işlem yönünden, dava dışı şirketin ticari defterleri ile tüm dosya kapsamı üzerinde inceleme yapılmak suretiyle, zarara sebep olan işlemlerin ve tarihlerinin, şirket adına düzenlenen idari para cezalarının tarihleri, ne sebeple düzenlendikleri ve akıbetlerinin, ... şirketin düzenlenen idari para cezaları nedeniyle gerçekten bir zarara uğrayıp uğramadığının, zarar var ise davadan sonra karşılanıp karşılanmadığının tespiti yönünde rapor alınması, bundan sonra bilirkişi raporunun tüm dosya kapsamı ile birlikte değerlendirilmesi ve yukarıda açıklanan TTK maddeleri kapsamında her bir davalının görevinin kapsamının belirlenmesi, tespit edilen zarar kalemleri yönünden kusurlarının değerlendirmesi ve sonucuna göre tüm talepler yönünden bir karar verilmesi gerekmektedir.", İstanbul BAM 13. HD., 13.07.2023, 923/1118

A. Pay Sahibinin Dava Hakkı

1. Genel Olarak

Dolayısıyla zarar sebebiyle açılan davalarda, şirketin zararının tazmini talep edilmekte ve tazminatın şirkete ödenmesi istenmektedir.²⁶ Söz konusu tazmin yöntemi doktrinde, dolayısıyla uğranılan zararın dolayısıyla tazmini şeklinde de formüle edilmektedir.²⁷ Yani davaya esas olan maddî hakkın “doğrudan” sahibi şirket olmakla beraber; bu hakkın yerine getirilmesini isteyen kişi, pay sahibidir. Söz konusu durum, şekli taraf teorisinin kabul edildiği sistemimizde usûlî anlamda ilk aşamada problem yaratmayacaksa da pay sahibine tanınan dava hakkının mahiyetinin usûlî anlamda nitelenmesi önemlidir.

Bu bölümde ilk olarak pay sahibinin şirketten bağımsız bir dava hakkına sahip olup olmadığı irdelenecektir. Daha sonra ise, pay sahibinin konumunun usûl hukuku çerçevesinden tavsifine gayret edilecektir.

2. Dava Hakkının Bağımsız Olup Olmadığı Sorunu

TTK m. 555/1 hükmü “Şirketin uğradığı zararın tazminini, şirket ve her bir pay sahibi isteyebilir. Pay sahipleri tazminatın ancak şirkete ödemesini isteyebilirler” şeklindedir. Bu hüküm uyarınca; şirketin zararını, şirket de her bir pay sahibi de isteyebilir. Söz konusu düzenlemenin

(Lexpera). Hâkimin davayı aydınlatma ödevi hakkında bkz. Ejder Yılmaz, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, 4. Baskı, Ankara 2021, C. 1, s. 1226 vd.; Hakan Pekcanitez/Oğuz Atalay/Muhammet Özekes, Medenî Usûl Hukuku Ders Kitabı, 11. Bası, İstanbul 2023, s. 195 vd., N. 808 vd.; Güray Erdönmez, Pekcanitez Usûl Medenî Usûl Hukuku, 15. Baskı, İstanbul 2017, s. 818 vd.; Süha Tanrıver, Medenî Usûl Hukuku, C. I, 4. Bası, Ankara 2021, s. 395 vd. Ayrıntılı bilgi için bkz. Nedim Meriç, Hâkimin Davayı Aydınlatma Yükümlülüğü, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 11, Özel Sayı 2009: Prof. Dr. Bilge Umar’a Armağan, s. 377 vd.; Cemil Simil, Hâkimin Davayı Aydınlatma Ödevinin Sınırları, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 16, Özel Sayı 2014: Prof. Dr. Hakan Pekcanitez’e Armağan, s. 1351 vd.; Varol Karaaslan, Medenî Usul Hukukunda Hâkimin Davayı Aydınlatma Ödevi, 2. Baskı, Ankara 2019, s. 1 vd.; Şafak Güleş, Hâkimin Davayı Aydınlatma Ödevi, Ankara 2021, s. 21 vd.

²⁶ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 592; Özekes/Seven/Meriç, s. 98 vd.; Buse Dişel, Dava Takip Yetkisi, İstanbul 2020, s. 59; Eskiocak, s. 135 vd. Ayrıca bkz. Yargıtay 11. HD., 09.06.2016, 14405/6410 (Lexpera).

²⁷ Helvacı, Sorumluluk, s. 130; Ayoğlu, Sorumluluk Davası, s. 70.

pay sahibine bağımsız bir dava hakkı tanıyıp tanımadığı ve bu hakkın şirketin sahip olduğu dava hakkına bağlı olup olmadığı tespit edilmelidir. Bu tespit şu açıdan önemlidir. Eğer pay sahibinin dava hakkının şirketin dava hakkına bağlı olduğu kabul edilirse, bu durumda şirketin davadan feragat etmesi, sulh olunması veya yönetim kurulu üyelerinin ibra edilmesi pay sahibi bakımından da sonuç doğuracaktır.²⁸

Ortaklara tanınan dava hakkı, ortaklığın dava hakkından bağımsızdır.²⁹ Bu çerçevede, genel kurulda sorumluluk davası açılmamasına karar verilmesi, yönetim kurulunun ibra edilmesi veya davadan feragat edilmesi ya da sulh olunması yönündeki kararların pay sahiplerinin açacağı davaya bir etkisi olmayacak ve bu kararlar onların dava haklarını ortadan kaldırmayacaktır.³⁰ Çünkü pay sahiplerinin dava haklarının genel kurul tarafından alınacak karara tâbi kılınması, ortaklara tanınan dava hakkının pratik önemini ortadan kaldıracaktır.³¹ Zira burada ciddi bir menfaat çatışması bulunması muhtemel olup, dava açılması imkânını her hâlde genel kurul çoğunluğunu elinde bulunduranların inisiyatifine terk etmek kabul edilebilir değildir. Yine pay sahibinin, şirketin dava açmaktan vazgeçmesini beklemesine de gerek yoktur. Doktrinde hem şirketin hem de pay sahibinin ayrı ayrı dava açabileceği belirtilmekte;³² pay sahibinin asıl sıfatıyla açılan, bağımsız ve fer'i olmayan bir dava hakkı bulunduğu kabul edilmektedir.³³

²⁸ Ayoğlu, Sorumluluk Davası, s. 71. Anonim ortaklıkta ibraya ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Mehmet Bahtiyar, Anonim Ortaklıkta İbraya İlişkin Bazı Sorunlar, *Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 6, S. 1, Haziran 2018, s. 101 vd.

²⁹ Çamoğlu, s. 154; Yasaman, s. 109; Ayoğlu, Sorumluluk Davası, s. 71 vd.; Akdağ Güney, Yönetim Kurulu, s. 340. Ancak belirtilmelidir ki, genel kurulda yönetim kurulunun ibrası yönünde oy kullanmış olan pay sahipleri bu davayı açamazlar (Çamoğlu, s. 156; Ayoğlu, Sorumluluk Davası, s. 71). eTK döneminden itibaren bu konuda ileri sürülen görüşler hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Eskiocak, s. 140 vd.

³⁰ Ayoğlu, Sorumluluk Davası, s. 71.

³¹ Helvacı, Sorumluluk, s. 127; Akdağ Güney, Yönetim Kurulu, s. 339; Ayoğlu, Sorumluluk Davası, s. 71.

³² Yasaman, s. 109.

³³ Helvacı, Sorumluluk, s. 127. Ayrıca bkz. Necla Akdağ Güney, Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu, İstanbul 2010, s. 116 vd.

3. Pay Sahibinin Davadaki Konumunun Medenî Usûl Hukuku Çerçevesinden Değerlendirilmesi

a. Genel Olarak

Pay sahibinin, şirket zararı sebebiyle açma hakkına sahip olduğu dava, usûlî anlamda oldukça ilgi çekicidir. Doktrinde, söz konusu dava hakkının borç ilişkisinin nisbîliği ilkesinin istisnası olduğu ifade edilmektedir.³⁴ Çünkü bir kimse tarafı olmadığı bir borç ilişkisine dayanarak tazminat talep etmektedir. Öte yandan, tazminat da davaya taraf olmayan şirket lehine istenmekte, burada da bir başka istisna ile karşılaşılmaktadır.³⁵ Bu mesele çerçevesinde, aşağıda temel olarak dava takip yetkisi, sıfat ve temsil müesseseleri çerçevesinde sorunun anlaşılmasına ve çözülmesine gayret edilecektir.

Her ne kadar bazı kararlarında Yargıtay'ın³⁶ meseleyi taraf ehliyeti kavramıyla ele almış olduğu görülse de inceleme konusu meselede taraf ehliyetini tartışmayı haklı kılacak bir durum yoktur. Zira taraf ehliyeti, uyumsuzluk konusundan veya hak iddiasından bağımsız olarak, hak ehliyetine bağlı olan bir kavramdır (HMK m. 50). Bu nedenle de somut meselenin, taraf ehliyeti kavramı merkeze alınarak çözümü mümkün değildir. Esasen Yargıtay'ın burada kastettiği hususun, teknik anlamda taraf ehliyeti olmadığı açıktır. Ancak adli yargıdaki en üst dereceli mahkemenin verdiği bir kararda kullanılan kavramların, özenli bir biçimde ve teknik anlamda kullanılması gerektiği izahtan varestedir.

Yine bazı kararlarda, esasen yürürlükteki usûl hukukumuzda gerçek anlamda bir karşılığı olmayan "husumet" kavramı kullanılarak

³⁴ Ayoğlu, Sorumluluk Davası, s. 71.

³⁵ Ayoğlu, Sorumluluk Davası, s. 71.

³⁶ "Türk Ticaret Kanununda şirketin uğradığı zararın şirket tarafından sorumlulardan (kurucular, müdürler, yöneticiler, tasfiye memurları vd.) istenmesi yani taraf ehliyetinin şirkette olması öngörülmüş, şirketin ihmali ya da sorumluların şirkete hakim olmaları nedeniyle dava açmamları olasılığı düşünülerek zararın tazmini davasını açma hakkı şirket ortaklarına da verilmiş, ve bu husus 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 555/1 maddesinde "şirketin uğradığı zararın tazminini şirket ve her bir pay sahibi isteyebilir" biçiminde düzenlenmiştir. Ancak limited şirket ortakları tazminatın sadece şirkete ödenmesini isteyebilir. Kendilerine ödenmesini isteyemezler.", Yargıtay 1. HD., 03.11.2015, 11996/12510 (Lexpera).

meselenin ele alınması da isabetli olmayıp, sorunun çözümüne de el-verişli değildir.³⁷

b. Dava Takip Yetkisi ve Dava Yetkinliği Meselesi

Pay sahibinin, şirket zararı sebebiyle dava açabilme yetkisi, doktrinde ağırlıklı olarak dava takip yetkisinin bir örneği olarak değerlendirilmektedir.³⁸ Söz konusu dava takip yetkisi çoğunlukla, kanundan doğan bağımsız bir dava takip yetkisi, yani dava yetkinliği olarak tavsif edilmektedir.³⁹ Dava yetkinliği görüşünün yanında, burada ayrı bir maddî hak bulunduğu görüşü de savunulmaktadır.⁴⁰

Maddî hak görüşü aşağıda ayrıca detaylı olarak ele alınacaktır.⁴¹ Dava yetkinliği yönündeki görüşleri değerlendirmeden evvel ise, dava takip yetkisi ile bağımsız dava takip yetkisinin (dava yetkinliği) kısaca tanımlanması faydalı olacaktır.

³⁷ “Mahkemece, davacının adına dava açtığı’nin faal olduğu, davacının talep ettiği zararın doğrudan şirkete ya da kendi hissesi oranında kendisine değil, doğrudan zararın kendisine ödenmesini talep ettiği, bu itibarla 6102 sayılı TTK’nın 555/1. maddesi gereğince davacının aktif husumet ehliyetinin bulunmadığı gerekçesi ile davanın HMK’nın 114/1. ve 115/2. maddesi gereğince dava şartı yokluğundan reddine karar verilmiştir. Kararı davacı vekili temyiz etmiştir. Dava dosyası içerisindeki bilgi ve belgelere, mahkeme kararının gerekçesinde dayanılan delillerin tartışılıp, değerlendirilmesinde usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmamasına göre, davacı vekilinin tüm temyiz itirazları yerinde değildir”, Yargıtay 11. HD., 23.02.2015, 17670/2374 (Lexpera). Yine meselenin “husumet” kavramı ile ele alındığı diğer örnekler için bkz. Yargıtay 11. HD., 19.01.2023, 4045/372 (Lexpera); Yargıtay 11. HD., 27.09.2022, 451/6359 (Lexpera); Yargıtay 11. HD., 13.02.2015, 16346/1895 (Lexpera). Husumet kavramının kullanımına ilişkin eleştiriler için bkz. Hakan Pekcanitez/Hülya Taş Korkmaz, Pekcanitez Usûl Medenî Usûl Hukuku, 15. Bası, İstanbul 2017, s. 607 vd.; Hakan Pekcanitez/Hülya Taş Korkmaz, Bir Hukuk Genel Kurulu Kararı Işığında Sıfat ve Dava Takip Yetkisi Kavramlarının Değerlendirilmesi, Prof. Dr. Necmettin M. Berkin’e Armağan, İstanbul 2021, s. 946 vd.; Pekcanitez/Atalay/Özekes, s. 156-157, N. 635.

³⁸ Çamoğlu, s. 137; Yasaman, s. 111; Pekcanitez/Taş Korkmaz, Pekcanitez Usûl, s. 598; Özekes/Seven/Meriç, s. 98 vd.; Ayoğlu, Sorumluluk Davası, s. 79-81; Anıl Köroğlu, Pay Sahibi Tarafından Açılan Sorumluluk Davasında Yargılama Giderlerinin Pay Sahibi ile Şirket Arasında Paylaştırılması (Medenî Usûl Hukuku Kapsamında Bir İnceleme), *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, Yıl: 9, S. 17, Haziran 2021, s. 356 vd. eTK döneminden itibaren bu konuda ileri sürülen görüşler hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Eskiocak, s. 140 vd.

³⁹ Yasaman, s. 111; Pekcanitez/Taş Korkmaz, Pekcanitez Usûl, s. 598. Karş. Ayoğlu, Sorumluluk Davası, s. 79-81.

⁴⁰ Eskiocak, s. 152 vd.

⁴¹ Bkz. aşa. II, A, 3, d ve IV, C, 4.

Dava takip yetkisi davayı kimin yürütebileceğine ilişkin olarak hüküm alabilme yetkisi anlamına gelmekte olup (HMK m. 53); bu yetki, talep sonucunda belirtilen (iddia edilen) hakkın sahibi olduğunu iddia etmekle kazanılır.⁴² Dava takip yetkisi HMK m. 114/1, e hükmü uyarınca bir dava şartıdır.

Dava takip yetkisi, bu yetkinin maddî hukuk ilişkisinin taraflarına ait olup olmamasına göre bağımlı dava takip yetkisi ve bağımsız dava takip yetkisi (dava yetkinliği) olarak ikiye ayrılmaktadır.⁴³ Dava takip yetkisinin maddî hukuk ilişkisinin taraflarına göre tayin edildiği dava takip yetkisi türü, bağımlı dava takip yetkisi olarak ifade edilmektedir.⁴⁴ Bağımlı dava takip yetkisinde, dava takip yetkisi davanın taraflarınca kullanılmakta ve prensip olarak “sıfat” kavramı ile örtüşmektedir. Dava yetkinliği (bağımsız dava takip yetkisi) ise, dava takip hakkının üçüncü bir kişiye kendi adına ileri sürme yetkisi verildiği hâllerde gündeme gelmektedir.⁴⁵ Bu çerçevede dava yetkinliği

⁴² Baki Kuru Baki, *Hukuk Muhakemeleri Usulü*, C. I-VI, 6. Baskı, İstanbul 2001, C. 1, s. 1152 vd.; Baki Kuru/Ramazan Arslan/Ejder Yılmaz, *Medenî Usul Hukuku Ders Kitabı*, 25. Baskı, Ankara 2014, s. 223; Bilge Umar, *Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi*, 2. Baskı, Ankara 2014, s. 201 vd.; Pekcanitez/Taş Korkmaz, *Pekcanitez Usûl*, s. 592 vd.; Pekcanitez/Atalay/Özekes, s. 154 vd., N. 625 vd.; Ramazan Arslan/Ejder Yılmaz/Sema Taşpınar Ayvaz/Emel Hanağası, *Medenî Usul Hukuku*, 8. Baskı, Ankara 2022, s. 286-287; Hülya Taş Korkmaz, *Hukuk Davalarında Gerçek Tarafın Belirlenmesi*, İstanbul 2021, s. 44 vd.; Hülya Taş Korkmaz Hülya, *Medenî Usûl Hukukunda İradî Taraf Değişikliği*, Ankara 2014, s. 80 vd.; Heinz Thomas/Hans Putzo/Rainer Hüßtege, *Zivilprozessordnung*, 44. Auflage, München 2023, § 51; Hans-Joachim Musielak/Wolfgang Voit, *Grundkurs ZPO*, 14. Auflage, München 2018, Rn. 244 vd.; Murat Atalı/İbrahim Ermenek/Ersin Erdoğan, *Medenî Usûl Hukuku Ders Kitabı*, 5. Bası, Ankara 2022, s. 222 vd.; Ali Cem Budak/Varol Karaaslan, *Medenî Usûl Hukuku*, 6. Baskı, İstanbul 2022, s. 111 vd.; Abdurrahim Karşlı, *Medeni Muhakeme Hukuku*, 5. Baskı, İstanbul 2020, s. 287 vd.; Ömer Ulukapı, *Medenî Usûl Hukuku*, 3. Baskı, Konya 2015, s. 189-190; Evrim Erişir, *Medenî Usûl Hukukunda Taraf Ehliyeti*, İzmir 2007, s. 71 vd.; Dişel, s. 8 vd. Ayrıca bkz. Saim Üstündağ, *Medeni Yargılama Hukuku*, Cilt I-II, 7. Baskı, İstanbul 2000, s. 306-307; İhan E. Postacıoğlu/Sümer Altay, *Medenî Usûl Hukuku Dersleri*, 8. Bası, İstanbul 2020, s. 276 vd.; Serdar Kale, *Medeni Yargılamada Taraf Ehliyeti*, İstanbul 2010, s. 23-24.

⁴³ Pekcanitez/Taş Korkmaz, *Pekcanitez Usûl*, s. 593 vd.; Dişel, s. 8 vd.

⁴⁴ Pekcanitez/Taş Korkmaz, *Pekcanitez Usûl*, s. 593-594; Dişel, s. 8 vd.; Mehmet Emin Alpaslan, *Anayasa Mahkemesi'ne Bireysel Başvuru ve Kararların Medenî Usûl Hukukuna Etkileri*, İstanbul 2023, s. 211 vd.

⁴⁵ Pekcanitez/Taş Korkmaz, *Pekcanitez Usûl*, s. 596 vd.; Nevhis Deren Yıldırım, *Kesin Hükümün Sübjektif Sınırları*, İstanbul 1996, s. 27 vd.; s. 81 vd.; Kale, s. 25-27; Alpaslan, s. 212.

(bağımsız dava takip yetkisi), başkasına ait bir hak veya hukukî ilişki hakkındaki davayı sürdürebilme yetkisini ifade eder. O hâlde, dava takip yetkisinin maddî hukuk ilişkisinin tarafına ait olmadığı dava takip yetkisi türüne, bağımsız dava takip yetkisi (dava yetkinliği) denilmektedir. Dava yetkinliği de kanundan doğan dava yetkinliği ve iradî dava yetkinliği olmak üzere ikiye ayrılmakta olup; kanundan doğan dava yetkinliği, hakka yabancı bir kişiye dava takip yetkisinin kanun-koyucu tarafından tanındığı hâllerde söz konusu olmaktadır.⁴⁶

Doktrinde bir görüş, TTK m. 555 hükmü uyarınca açılacak davada, pay sahibinin dava yetkini olduğunu ifade etmiştir.⁴⁷ Aynı doğrultudaki diğer bir görüş ise, pay sahibinin dolayısıyla zarar sebebiyle açtığı sorumluluk davasında, “kanuna dayanan dava yetkini” konumunda olduğu yönündedir.⁴⁸ Bu görüşü savunan yazarlara göre; dava yetkini konumundaki pay sahibi, dava açma yetkisini doğrudan kanundan almakta, davayı asıl sıfatıyla takip etmekte ve yargılamada taraf konumunda bulunmaktadır. Bu bağlamda yargılama giderleri pay sahibince ödenmekte, karar pay sahibince temyiz edilmektedir.⁴⁹ Yine ilke-sel olarak aynı doğrultuda kabul edilebilecek bir diğer görüş, burada yarışan dava yetkisinin ve bunun bir alt türü olarak potansiyel dava yetkisinin söz konusu olduğu yönündedir.⁵⁰

Doktrinde bir diğer görüş, bağımlı-bağımsız dava takip yetkisi ayırımına gitmeksizin davacı pay sahibinin dava takip yetkisine sahip olduğunu (yasanın kendisine davayı takip yetkisi verdiği şahıs olduğunu) belirtmiştir.⁵¹ Yukarıda da belirtildiği ve aşağıda açıklanacağı üzere, bir diğer görüş ise meseleyi dava takip yetkisi bağlamında değil, maddî hak bağlamında ele almaktadır.⁵²

⁴⁶ Pekcanıtez/Taş Korkmaz, Pekcanıtez Usûl, s. 550, s. 596 vd.; Deren Yıldırım, s. 29-30; Dişel, s. 44 vd.; Alpaslan, s. 212-213. İradî dava yetkinliği hakkında bkz. Pekcanıtez/Taş Korkmaz, Pekcanıtez Usûl, s. 597, dn. 130; Dişel, s. 47 vd.

⁴⁷ Pekcanıtez/Taş Korkmaz, Pekcanıtez Usûl, s. 598.

⁴⁸ Yasaman, s. 111; Ayoğlu, Sorumluluk Davası, 79-81.

⁴⁹ Yasaman, s. 111. Ayrıca bkz. Pekcanıtez/Taş Korkmaz, Pekcanıtez Usûl, s. 600-601; Erişir, s. 80-81.

⁵⁰ Özekes/Seven/Meriç, s. 98-99; Dişel, s. 80.

⁵¹ Çamoğlu, s. 137.

⁵² Eskiocak, s. 152 vd. Bu konuda ayrıca bkz. aşa. II, A, 3, d ve IV, C, 4.

c. Pay Sahibinin Şirketin Temsilcisi Olup Olmadığı Meselesi

Pay sahibinin davada taraf mı olduğu yoksa şirketi temsilen mi hareket ettiği meselesi doktrinde tartışılmışsa da,⁵³ yukarıdaki açıklamalarımız ve TTK m. 555 hükmünün açık ifadesi karşısında bu tartışmayı detaylandırmadan, söz konusu dava hakkının bağımsız bir dava hakkı olduğu ve pay sahiplerinin temsilci olarak değil kendi adlarına bu davayı açtıklarını ve bu davada taraf olarak bulunduklarını vurgulamakla yetiniyoruz.⁵⁴ Öyle ki, dava yetkinliğinde davanın tarafı, ihtilaf- lı hakkın sahibi olan kişi (şirket) değil, bu ilişkiye nazaran üçüncü kişi olan ve dava takip yetkisine sahip bulunan davacıdır (pay sahibidir).⁵⁵

Doktrinde pay sahibinin “pay sahibi” sıfatının zararın doğumu anında, dava açıldığı anda ve dava sonuna kadar bulunması gerektiği ifade edilmiş; bu sıfatın kaybı hâlinde davanın başarısızlıkla sonuçlanacağı belirtilmiştir.⁵⁶ Bu yargı, pay sahipliği iddiasının bir dava şartı olan dava takip yetkisinin dayanağı olması itibarıyla kural olarak geçerlidir. Ancak söz konusu yargı, somut duruma göre farklılıklar arz edebilecektir. Şöyle ki; pay sahipliğinin kaybedilmesi hâlinde somut duruma göre davanın, dava takip yetkisi yokluğu sebebiyle (dava şartı eksikliğinden) usûlden reddi söz konusu olabileceği gibi, bazı hâllerde davada taraf değişikliği de gündeme gelebilir⁵⁷ ve payı devralan bu davaya devam edebilir (HMK m. 125/II). Yani, davanın ne şekilde nihayete ereceği somut uyumsuzluğa ve tarafların hareket tarzına göre değişiklik gösterebilecektir. Bu ihtimale yalnızca dikkat çekmekle yetiniyoruz.⁵⁸

⁵³ Ayoğlu, Sorumluluk Davası, s. 73-74.

⁵⁴ Pekcanitez/Taş Korkmaz, Pekcanitez Usûl, s. 600-604. Ayrıca bkz. Pekcanitez/Atalay/Özekes, s. 148.

⁵⁵ Pekcanitez/Taş Korkmaz, Pekcanitez Usûl, s. 550-551, s. 595; Hakan Pekcanitez/Nedim Meriç, Medenî Usûl Hukukunda Fer'i Müdahale, 2. Bası, İstanbul 2020, s. 135; Yavuz Alangoya/M. Kâmil Yıldırım/Nevhis Deren Yıldırım, Medenî Usul Hukuku Esasları, 8. Baskı, İstanbul 2011, s. 119; Deren Yıldırım, s. 28; Taş Korkmaz, Tarafın Belirlenmesi, s. 98; Taş Korkmaz, Taraf Değişikliği, s. 87; Erişir, s. 80-81.

⁵⁶ Helvacı, Sorumluluk, s. 130; Ayoğlu, Sorumluluk Davası, s. 72. Ayrıca bkz. Akdağ Güney, Yönetim Kurulu, s. 340. Akdağ Güney'e göre ortağın aktif dava ehliyeti, ortaklık sıfatına bağlıdır. Ancak dava ehliyeti, fiil ehliyetine bağlı bir nitelik olup (HMK m. 51); burada dava takip yetkisinden söz etmek mümkün olabilir.

⁵⁷ Muhammet Özekes, Pekcanitez Usûl Medenî Usûl Hukuku, 15. Baskı, İstanbul 2017, s. 1574 vd.

⁵⁸ Bkz. ve karş. Eskiocak, s. 181 vd.

d. Kanaatimiz

İnceleme konusu mesele, yukarıda ifade edildiği gibi doktrinde ekseriyetle kanundan doğan bağımsız dava takip yetkisi (dava yetkinliği) kurumu ile açıklanmaktadır. Bu noktada, pay sahibinin söz konusu dava bakımından dava yetkini olarak nitelenmesinin sorgulanması gerektiği ve pay sahibinin dava yetkini olmadığına da temellendirilmiş bir biçimde ileri sürülebileceği kanaatindeyiz. Zira, aşağıda dava yetkinliğine ilişkin olarak vereceğimiz örneklerle,⁵⁹ incelemekte olduğumuz kurum tam anlamıyla örtüşmemektedir. İncelemekte olduğumuz kurum, diğer dava yetkinliği hâllerinden daha bağımsız bir niteliktedir. Öte yandan, dava yetkinliğinin kesin hükmün etkisi bağlamındaki sonuçları da incelemekte olduğumuz kurum ile örtüşmemektedir.⁶⁰

Pay sahibinin ayrı ve bağımsız bir dava hakkı bulunduğu, doktrinde dava yetkinliği görüşü çerçevesinde de vurgulanmaktadır. O hâlde, davaya esas hak “şirketin zararının ödenmesi” şeklinde ele alınmak yerine; “şirketin zararının şirkete ödenmesini talep” şeklinde alınırsa, bu durumda ortağın açtığı davada kendi maddî hakkına dayanan takip yetkisini (yani bağımlı dava takip yetkisi) kullandığı sonucuna varılabilir.⁶¹ Daha açık bir ifadeyle, pay sahibinin durumu bağımsız dava takip yetkisiyle değil, şirketin zararının şirkete ödenmesini talep şeklinde ifade ettiğimiz maddî hakka⁶² dayalı olarak sı-

⁵⁹ Bkz. aşa. IV, C, 3.

⁶⁰ Bu konuda bkz. aşa. III, A.

⁶¹ Bu durumda esasen iki ayrı maddî haktan söz edilmiş olmaktadır. Bu haklardan ilki, şirkete ait olan ve şirketin uğramış olduğu doğrudan zararın tazmini yönündeki maddî hak, diğeri ise pay sahibinin şirket zararı sebebiyle ve bu zararın şirkete ödenmesi talebi yönündeki maddî haktır (Eskiocak, s. 167).

⁶² Maddî hak görüşü için bkz. Eskiocak, s. 152 vd. Yargıtay’ın da bu görüşe yaklaşan mahiyette kararları vardır. Örneğin bkz. “Yönetici aleyhine açılacak sorumluluk davasında asıl dava hakkı ortaklığa aittir. Ancak, zarar gören ortakların da yöneticiler aleyhine dava açma hakkı bulunmaktadır. Yöneticinin ortaklığın mal varlığını azaltan veya kötüleştiren yasa ve ana sözleşme hükümlerine aykırı davranışları, ortaklar ve alacaklıların da dolaylı zarar görmesine yol açar. Zira, bu tür tasarruflar payları oranında ortakları etkiler. Başka bir anlatımla, ortaklığın doğrudan doğruya zarar görmesi, ortakların dolaylı zararı olarak sonuç doğurur. Limited şirketlere uygulanacak anonim şirketlere ilişkin hükümlerin gösterildiği dava tarihi itibarıyla yürürlükte bulunan 6102 sayılı TTK’nın 644. maddesi gereğince, şirket yöneticilerinin sorumluluğu hakkında anonim şirketlerin bu

fat (ve bu nedenle de bağımlı dava takip yetkisi) kapsamında da ele alınabilir.

Pay sahibinin zararın kendisine ödenmesini talep ettiği hâllerde davanın reddedilmesi gerekir.⁶³ Buradaki red gerekçesi, davacının talebini

konudaki hükümlerinin limited şirketlere de uygulanacağı belirtilmiştir. Davacı, davalı yöneticinin eylemleri ile şirketin doğrudan, kendisinin ise dolaylı olarak yani şirkete verildiği iddia olunan zarardan dolayı uğradığı zararın tazminini de terditli olarak istemiştir. Limited şirket yöneticileri hakkında da geçerli olan hükümler uyarınca şirket yöneticisi hakkında ortakların ve şirket alacaklılarının tazminat davası açma hakkını düzenleyen 6102 sayılı TTK'nın 555. maddesi gereğince "Şirketin uğradığı zararın tazminini, şirket ve her bir pay sahibi isteyebilir. Pay sahipleri tazminatın ancak şirkete ödenmesini isteyebilirler." Belirtilen hükümler uyarınca davacı ortağın dava açma hakkının bulunduğu kabul edilerek, işin esasına girilip taraf iddia ve delillerinin değerlendirilmesi, sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken müdürün sorumluluğuna dayalı tazminat davasının usulden reddi yönünde hüküm tesisi doğru görülmemiş, kararın açıklanan nedenle davacı yararına bozulması gerekmiştir", Yargıtay 11. HD., 04.03.2015, 18180/2931 (Lexpera).

⁶³ "... davacıların zarara uğradığı bildirilen hususlar dolaylı zarar olduğundan pay sahiplerinin zarara uğraması halinde 6102 sayılı TTK'nın 555/1 maddesi gereğince tazminatın ancak şirkete ödenmesini isteyebilecekleri, davacıların ise tazminatın doğrudan kendilerine ödenmesini talep ettiği gerekçesiyle davanın reddine karar verilmesi yerinde ise de ...", Yargıtay 11. HD., 09.06.2016, 14405/6410 (Lexpera). "Mahkemece, davacının adına dava açtığı'nin faal olduğu, davacının talep ettiği zararın doğrudan şirkete ya da kendi hissesi oranında kendisine değil, doğrudan zararın kendisine ödenmesini talep ettiği, bu itibarla 6102 sayılı TTK'nın 555/1. maddesi gereğince davacının aktif husumet ehliyetinin bulunmadığı gerekçesi ile davanın HMK'nın 114/1. ve 115/2. maddesi gereğince dava şartı yokluğundan reddine karar verilmiştir. Kararı davacı vekili temyiz etmiştir. Dava dosyası içerisindeki bilgi ve belgelere, mahkeme kararının gerekçesinde dayanılan delillerin tartışılıp, değerlendirilmesinde usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmamasına göre, davacı vekilinin tüm temyiz itirazları yerinde değildir", Yargıtay 11. HD., 23.02.2015, 17670/2374 (Lexpera). "Yine, davacı tarafından ortağı olduğu davalı şirketin kötü yönetilmesi nedeniyle davalı şirketin zarara uğratılması nedeniyle dayalı tazminat davasında, iddianın ileri sürülüş biçimine göre şirket yöneticisinin eylemleri nedeniyle uğranılan zarar, şirket açısından doğrudan, davacı ortak açısından ise dolaylı zarar olup, dava tarihinde yürürlükte olan 6102 sayılı TTK'nın 555. (6762 sayılı TTK'nın 309.) maddesi hükmü gereğince hükmedilecek tazminatın şirkete verilmesinin talep edilmesi gerektiğinden, davacının kendisine verilmesini talep etmesi doğru olmayıp, davanın salt bu nedenle reddedilmesi gerekirken, mahkemece, bu husus belirtilmekle birlikte bir yandan davalı ... yönünden pasif husumetten davanın reddine karar verip bir yandan da işin esasına da girilerek zarara yol açan eylemlerin neler olduğunun ispatlanamadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmesi doğru değilse de, sonucu itibarıyla doğru olan hükmün 1086 sayılı

kurgulayış şekline göre değişiklik gösterecektir. Örneğin davacı, şirketin zarara uğradığını iddia eder ve bu zararın şirkete değil de kendisine ödenmesini talep ederse; bu faraziyyede dava takip yetkisi eksikliğinden, yani dava şartı eksikliğinden davanın usûlden reddi gerekir. Zira pay sahibi, iddia ettiği maddî hakkın sahibi değildir ve tazminatın kendisine ödenmesi hususundaki talep bakımından dava takip yetkisine sahip değildir. Davacı pay sahibinin, şirket zararından söz etmeksizin kendi zararına dayanması, yani adeta doğrudan zararını istediği bir dava açması durumunda ise, bu ihtimalde pay sahibinin dava takip yetkisi vardır, zira kendi hakkına dayanmaktadır. Ancak bu hak mevcut değil ise, yani mesela hiçbir zarar yoksa veya sadece şirket zararı söz konusu ise; bu dava, sıfat yokluğundan (esastan) reddedilecektir. Zira, bu ihtimalde dava takip yetkisi bakımından herhangi bir sorun bulunmamakla birlikte, yargılama neticesinde dayanılan maddî hak iddiası haklı bulunmamış olacaktır. Burada asıl ilgi çekici faraziye, şirket zararına dayalı olarak pay sahibi tarafından dava açılması ve zararın da şirkete ödenmesinin istenmesi, ancak neticede bir şirket zararının olmadığına tespit edilmesi hâlidir. Bu ihtimalde davanın usûlden mi esastan mı reddedileceğinin tespiti önemlidir. Kanaatimizce burada usûle yani dava takip yetkisine ilişkin bir problem yoktur, mesele esasa yani sığata ilişkindir. Bu nedenle bu ihtimalde davanın usûlden değil esastan reddi gerekir.⁶⁴ Ancak bu davanın kesin hüküm etkisi yalnızca taraflar (yani davacı pay sahibi ile davalılar) arasında olacaktır (HMK m. 303).

B. Alacaklıların Dava Hakkı

Dolayısıyla zarar sebebine dayanan dava, belli şartların varlığı hâlinde alacaklılar tarafından da açılabilecektir. Bu çalışmada alacak-

HUMK'un 438/son maddesi gereğince değişik bu gerekçeler ile onanmasına karar vermek gerekmiştir", Yargıtay 11. HD., 13.02.2015, 16346/1895 (Lexpera). Aynı yönde bkz. Yargıtay 11. HD., 19.01.2023, 4045/372 (Lexpera). Ayrıca bkz. Akdağ Güney, Yönetim Kurulu, s. 340. Ancak Yargıtay daha eski tarihli bir kararında aksi yönde karar vererek, pay sahibinin tazminatı kendi adına istemesine rağmen tazminata şirket adına hükmedilmesi gerektiğini belirterek kararı bozmuştur (Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 605). Karara ilişkin olarak bkz. Yargıtay 11. HD., 28.04.2005, 6220/4343 (Lexpera). Bu karar doğrultusunda yeni tarihli kararlar da verilmiştir. Örneğin bkz. İstanbul BAM 17. HD., 14.01.2021, 2386/47 (Lexpera).

⁶⁴ Ulaştığımız bu sonuç maddî hak görüşüyle de uyumludur. Bu konuda ayrıca bkz. aşı. IV, C, 4.

lıların dava hakkına, şirketin iflâsının etkisi incelenirken sınırlı olarak değinilmiştir. Bu bölüme atıf yapmakla yetiniyoruz.⁶⁵

Öte yandan belirtmek gerekir ki; alacaklıların açacağı dava yalnızca şirketin iflâsı hâlinde gündeme gelecekse de (TTK m. 556), bu farklılık dışında alacaklıların ve pay sahiplerinin açacağı davalar kural olarak aynı şartlara ve hükümlere tâbidir.⁶⁶

C. Şirketin Dava Hakkı

Yönetim kurulu üyeleri kusurları ile şirkete verdikleri zararlardan sorumludurlar. Bu zararlar sebebiyle şirket, sorumlu yönetim kurulu üyelerine karşı dava açabilir ve TTK m. 555 hükmü uyarınca uğradığı zararın tazminini talep edebilir.

Şirketin açacağı dava, dolayısıyla zarara dayanan bir dava değildir. Şirket, kendi zararını talep etmektedir ve buradaki zarar bir doğrudan zarardır. Bu nedenle söz konusu dava çalışmamızda detaylı olarak incelenmemiştir.⁶⁷ Ancak şirketin dava hakkı ile ortakların dava hakkının birbirinden bağımsız olduğunu tekrar belirtmekte fayda vardır.

D. Şirketin İflâsının Etkisi

TTK m. 556/1 hükmü uyarınca; zarara uğrayan şirketin iflâsı hâlinde, tazminatın şirkete ödenmesini isteme hakkını şirket alacaklıları da haizdir. Ancak, pay sahiplerinin ve şirket alacaklılarının istemleri önce iflâs idaresince ileri sürülür. TTK m. 556/2 hükmü uyarınca ise; iflâs idaresi davayı açmadığı takdirde, her pay sahibi veya şirket alacaklısı mezkûr davayı ikame edebilir. Elde edilen hasıla, İcra ve İflâs Kanunu hükümlerine göre, önce dava açan alacaklıların alacaklarının ödenmesine tahsis olunur; bakiye, sermaye payları oranında davacı pay sahiplerine ödenir; artan iflâs masasına verilir.

O hâlde TTK m. 556 hükmü uyarınca; şirketin iflâsı hâlinde so-

⁶⁵ Bu konuda bkz. aşı. II, D. Detaylı bilgi için bkz. Çamoğlu, s. 123 vd.; Helvacı, s. 126 vd.

⁶⁶ eTK dönemindeki durum ve mukayeseli hukuk değerlendirmesi için bkz. Çamoğlu, s. 138 vd.

⁶⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz. Çamoğlu, s. 109 vd.; Helvacı, s. 108 vd.; Eskiocak, s. 168 vd.

rumluluk davasının, iflâs idaresi tarafından açılması gerekmekte olup, iflâs idaresince dava açılmadığı takdirde ise pay sahipleri ve alacaklılar bu davayı açabileceklerdir; zira TTK m. 556/1 ve 556/2 hükümleri birlikte yorumlandığında ortaya çıkan sonuç budur.⁶⁸ Öte yandan TTK m. 556/3 hükmü uyarınca ise, şirketin istemlerinin devrine ilişkin İİK m. 245 hükmü saklıdır.

O hâlde TTK m. 556 hükmünde, iflâs idaresinin şirket zararını talep etmesi hâlinde pay sahiplerinin bu davayı açamayacakları kabul edilmektedir.⁶⁹ Keza İİK m. 245 hükmü de saklı tutulduğuna göre; TTK m. 556 hükmünün, TTK m. 555 ve İİK m. 245 karşısındaki anlamını tespit etmek önemlidir.

Doktrinde İİK m. 245 hükmü ile TTK m. 555 ve m. 556 hükümlerinin nasıl değerlendirilmesi gerektiği incelenmiş olup; bu konuda ileri sürülen bir görüş çerçevesinde, TTK m. 556/2 hükmü karşısında İİK m. 245 hükmüne yapılan yollamaya ihtiyaç kalmadığı belirtilmiştir.⁷⁰ Doktrinde diğer bir görüş ise, TTK m. 556/2 hükmünün İİK m. 245 hükmüne paralel olduğunu, ancak özdeş olmadığını vurgulamıştır; çünkü, TTK uyarınca alacaklılara ilaveten pay sahiplerine de bu hak tanınmıştır.⁷¹ Öte yandan, İİK uyarınca dava takip yetkisinin devri için iflâs organlarının kararı gerekirken, TTK m. 556/2 hükmü uyarınca ise iflâs organlarının bir kararına gerek yoktur.⁷² Bu görüş, TTK m. 556 hükmünün İİK m. 245 hükmünü bertaraf etme amacında olmadığını ve dileyen alacaklının İİK m. 245'ten yararlanmayı tercih edebileceğini ifade etmiştir.⁷³

Kanaatimizce bu hükümlerin değerlendirilmesinde hem hükümlerin lafzı hem de temelindeki menfaat dengeleri dikkate alınmalıdır. Kimi hâllerde, şirket kendi zararının tazmini için dava açma yoluna gitmeyebilir; zira aslında zarardan sorumlu olan kişiler, şirket organlarında hâlâ karar alma veya karar aldırma kudretine sahip olabilirler.

⁶⁸ Yasaman, s. 108, s. 109; Ayoğlu, Sorumluluk Davası, s. 72. Ayrıca bkz. Akdağ Güney, Yönetim Kurulu, s. 341 vd.

⁶⁹ Yasaman, s. 109.

⁷⁰ Abuzer Kendigelen, Yeni Türk Ticaret Kanunu: Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler, İstanbul 2012, s. 464.

⁷¹ Yasaman, s. 111.

⁷² Yasaman, s. 111.

⁷³ Yasaman, s. 111. Ayrıca bkz. Helvacı, Sorumluluk, s. 133.

Oysa iflâs hâlinde, devreye iflâs organları gireceğinden böyle bir tehlike prensip olarak yoktur. Zira iflâs organlarının seçimi ve denetiminde müflis değil alacaklılar ve ilgili kamu mercileri etkin olacaktır. Bu nedenle şirketin başarı şansı olan bir davanın açılmaması, prensip olarak söz konusu olmayacaktır. O hâlde iflâs hâlinde, kollektif menfaati temsil eden iflâs idaresine öncelik verilmesi ve pay sahipleri ile şirket alacaklılarının haklarının ikincil mahiyette kabul edilmesi anlaşılabilir. TTK m. 556/3 hükmü, İİK m. 245 hükmünü saklı tuttuğuna göre; iflâs idaresinin bu davayı takip etmekte bir menfaat görmemesi ve ikinci alacaklılar toplantısının da bunu uygun bulması durumunda, dava takip yetkisi evvela İİK m. 245 hükmü çerçevesinde isteyen alacaklılara verilecektir. Hiçbir alacaklı talip olmazsa bu durumda TTK m. 555 ve TTK m. 556 hükümleri çerçevesinde pay sahipleri bu davayı açabileceklerdir; bir başka deyişle pay sahibi, dolayısıyla zararları için İİK m. 245 yolunu tercih edemeyecektir.⁷⁴ Pay sahibi bakımından İİK m. 245 hükmü, pay sahibinin aynı zamanda şirket alacaklısı olması durumunda uygulama alanı bulabilecektir.⁷⁵

III. İLÂMIN İCRASI BAKIMINDAN ETKİLİ OLABİLECEK USÛLÎ MESELELER

A. Davanın Etkisi ve Birden Fazla Dava Açılması Hâli

İnceleme konusu meselede pay sahibinin dava yetkini olarak değil “şirketin zararının şirkete ödenmesini talep” hakkı bakımından maddî hak sahibi olarak değerlendirilebileceği yukarıda ifade edilmişti. Ancak doktrinde ağırlıklı olarak kabul edildiği üzere, mesele dava yetkinliği bağlamında ele alınmaya devam edilirse; dava yetkininin açtığı davanın ve aldığı hükmün, dava konusu maddî hukuk ilişkisinin tarafını (şirketi) ne şekilde etkileyeceğinin tespiti önem arz etmektedir.

Yukarıda dava hakkının bağımsız olup olmaması bahsinde yaptığımız değerlendirmeler bu konunun incelenmesinde önemlidir.⁷⁶

⁷⁴ TTK m. 556/3 hükmünde İİK m. 245 hükmünün saklı tutulmasının anlamına ilişkin bir değerlendirme için bkz. Özkes/Seven/Meriç, s. 109-110. Bkz. ve karşı. Helvacı, Sorumluluk, s. 134-135. Ayrıca bkz. Pekcanitez, İflâs, s. 85-86.

⁷⁵ Yasaman, s. 111. Ayrıca bkz. Hakan Pekcanitez, Anonim Ortaklıkların İflâsı, Ankara 1991, s. 68 vd.

⁷⁶ Bkz. yuk. II, A, 2.

Yukarıda belirttiğimiz üzere, doktrinde söz konusu dava hakkının, ortaklığın dava hakkından bağımsız olduğu kabul edilmekte ve hem şirketin, hem de pay sahibinin ayrı ayrı dava açabileceği belirtilmektedir.⁷⁷ Bununla birlikte doktrinde bir başka görüş çerçevesinde, şirket zararı sebebiyle açılan davalarda şirket zararının tamamının ödenmesine hükmedilmesinin talep edilmesi ve bu nedenle de tüm pay sahiplerinin zararlarının karşılanmış olması gerekçesiyle, bir pay sahibinin açtığı davanın aynı gerekçelerle diğer pay sahiplerinin dava açmasına engel olacağı da savunulmaktadır.⁷⁸

Her ne kadar maddi hak görüşünün de ciddi şekilde ele alınması gerektiği ve müessesenin bünyesine daha uygun olduğu kanaatinde olsak da meseleye dava takip yetkisi perspektifinden bakıldığında da, kanaatimizce bir pay sahibinin açtığı dava diğer pay sahiplerinin dava açmasına engel olmamalıdır; zira, her pay sahibi diğerinden bağımsız olarak bu yetkiye sahiptir.⁷⁹ Taraf farklılığı söz konusu olduğundan, derdestlik engeli ortaya çıkmayacaktır (HMK m. 114/1, ı). Yine birden fazla pay sahibinin dava açmasının hukukî yarar bakımından da usûlî bir problem teşkil etmeyeceği (HMK m. 114/1, h) ve dileyen pay sahiplerinin ayrı dava açmakta hukukî yararlarının olduğunun kabul edilmesi gerektiği kanaatindeyiz. Zira, tüm sürecin davayı ilk açan pay sahibinin iktidarına bırakılmaması hususunda, tüm pay sahiplerinin korunmaya değer bir menfaati vardır. Söz konusu davanın bir eda davası olduğu da nazara alındığında,⁸⁰ esasen hukukî yararın da özel olarak ispatlanmasına gerek olmayacaktır. Davayı ilk açan pay sahibine öncelik verilmesi, diğer pay sahiplerinin de bu davada fer'i müdahil olması düşünülebilecek ise de, fer'i müdahilin taraf kadar geniş bir yetkiye sahip olmaması karşısında,⁸¹ sürece dahil olmak isteyen pay sahiplerini bu yola icbar etmek de kanaatimizce uygun olmayacaktır. Şüphesiz ki, fer'i müdahil olarak davada yer almak isteyen pay sahiplerinin, bu yola müracaatına bir engel yoktur. Ancak fer'i müdahale bir zorunluluk değil yalnızca bir imkândır, sürece fer'i müdahil olarak katılmakla iktifa

⁷⁷ Yasaman, s. 109; Çamoğlu, s. 157.

⁷⁸ Özkes/Seven/Meriç, s. 98; Dişel, s. 303-304.

⁷⁹ Eskiocak, s. 194 vd.

⁸⁰ Bkz. aşa. III, B.

⁸¹ Fer'i müdahilin davadaki durumu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Pekcanitez/Meriç, s. 263 vd.

etmek isteyen pay sahibi pekâlâ bu yol ile yetinebilir. Ancak bağımsız bir dava açarak taraf olarak süreçte yer almak isteyen pay sahibinin, bu yolu tercih etmesine engel olunmamalıdır. Öte yandan, İİK m. 245 düzenlemesinin aksine TTK 555 hükmü uyarınca açılacak davalarda herhangi bir makamın veya ortaklığın muvafakatini almak gerekmemektedir.⁸² O hâlde netice olarak, aynı anda birden çok pay sahibinin dava açması mümkündür.⁸³ Bu durumda ne olacağı da çözülmesi gereken bir sorundur. Bu çerçevede şirketin ve bir veya birden çok pay sahibinin ayrı ayrı açtıkları davaların birbirine etkisi tespit edilmelidir.

Problemin şirkete ilişkin kısmına ticaret hukuku doktrininde bir çözüm sunulmuştur. Doktrinde, genel kurulda sorumluluk davası açılmamasına karar verilmesi, yönetim kurulunun ibra edilmesi veya davadan feragat edilmesi ya da sulh olunması yönündeki kararların pay sahiplerinin açacağı davaya bir etkisi olmayacağı belirtilmiştir.⁸⁴ Davadan feragat ve sulh olma, davaya son veren taraf usûl işlemleri olmaları itibarıyla, bu konuda aksi düşüncenin kabulü pay sahibine tanınan imkânı önemli derecede anlamsızlaştıracığından varılan sonuç kanaatimizce de isabetlidir.

Davaya son veren bir işlem yoksa, şirketin açtığı derdest dava ile pay sahibinin davasını birleştirmenin ya da birini bekletici sorun saymanın gerekip gerekmeyeceği de incelenmelidir. Doğrudan inceleme konusu meseleye ilişkin olmasa da bağımsız dava takip yetkisine örnek teşkil eden ve doktrinde sıklıkla işlenmiş olan İİK m. 245 hükmünün kısaca değerlendirilmesi, incelemekte olduğumuz sorunda aydınlatıcı olabilir, en azından bir karşılaştırma yapılmasını sağlayabilir. İİK m. 245 hükmü çerçevesinde çekişmeli hakkın takibi yetkisinin birden fazla alacaklıya devri hâlinde, alacaklılar arasında şekli anlamda mecburî dava arkadaşlığı olduğu ifade edilmiştir.⁸⁵ Buna göre, alacaklılar birbirinden bağımsız olarak vakıalar ve hukukî sebepler ileri sürebilecekleri gibi davadan feragat edebilirler ve bu feragat diğer alacaklıları etkilemez.⁸⁶ Eğer çekişmeli hakkı takip yetkisini alan alacaklılar ayrı

⁸² Ayoğlu, Sorumluluk Davası, s. 71.

⁸³ Çamoğlu, s. 157.

⁸⁴ Ayoğlu, Sorumluluk Davası, s. 71.

⁸⁵ Baki Kuru, İcra ve İflâs Hukuku El Kitabı, 2. Baskı, İstanbul 2013, s. 1357.

⁸⁶ Kuru, El Kitabı, s. 1357.

davalar açmışlarsa, bu davaların HMK m. 57/1, c ve m. 166 hükümleri uyarınca birleştirileceği belirtilmektedir.⁸⁷

Kanaatimizce, incelemekte olduğumuz mesele bağlamında aynı değerlendirmeyi yapmak mümkün değildir. Çünkü söz konusu davanın şeklen de olsa birlikte açılma zorunluluğuna ilişkin herhangi bir düzenleme olmadığı gibi, doktrinde bizim de katıldığımız görüş uyarınca şekli anlamda mecburî dava arkadaşlığı yalnız davalı tarafta olabilir.⁸⁸ Ancak, kanaatimizce de birden fazla pay sahibi dava açtığı takdirde veya pay sahipleriyle beraber şirket de dava açtığı takdirde, bu davaların ihtiyarî dava arkadaşlığı (HMK m. 57) esasları dahilinde birleştirilmesi uygun olacaktır.⁸⁹ Bu durumda davalar birbirinden bağımsız olduğundan (HMK m. 58), davacıardan birinin feragati diğerlerini bağlamayacağı gibi her davacı farklı vakıalar ileri sürebilecektir.

Bu noktada hükmün etkisini incelemek de önemlidir. Doktrinde (TTK m. 555 hükmünden bağımsız olarak), dava yetkininin aldığı hükmün maddî hukuk ilişkisinin tarafını bağlayacağı belirtilmiştir.⁹⁰ Sorumluluk davası bakımından doktrinde, davanın bir pay sahibi bakımından reddedilmesinin diğer hak sahiplerine zarar vermeyeceği ifade edilmiştir.⁹¹ Ayrıca, pay sahibinin açtığı davada alınan hükmün diğer pay sahipleri ve şirket bakımından kesin hüküm teşkil etmeyeceği belirtilmiştir.⁹² Zira, davaların tarafları farklıdır.⁹³ Görüldüğü üzere dava yetkinliği müessesesi de eldeki duruma aslında tam olarak uymamaktadır. Özellikle kesin hükmün etkisi bağlamında dava yetkinliğinden ayrılmak gerekmektedir. Bu durum da yukarıda değindiğimiz “ortağın açtığı davada kendi maddî hakkına dayanan takip yetkisini kullandığı” fikrini güçlendirmektedir.⁹⁴

⁸⁷ Kuru, El Kitabı, s. 1357.

⁸⁸ Pekcanıtez/Taş Korkmaz, Pekcanıtez Usûl, s. 705-706.

⁸⁹ Çamoğlu, s. 157. Şüphesiz ki davaların birleştirilmesine ilişkin genel kurallar burada da geçerlidir. Davaların birleştirilmesi müessesesi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Pekcanıtez/Taş Korkmaz, Pekcanıtez Usûl, s. 686 vd.

⁹⁰ Pekcanıtez/Taş Korkmaz, Pekcanıtez Usûl, s. 596; Deren Yıldırım, s. 24; s. 27 vd.; Ayoğlu, Sorumluluk Davası, s. 77.

⁹¹ Helvacı, Sorumluluk, s. 130.

⁹² Çamoğlu, s. 156 vd.; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 608.

⁹³ Çamoğlu, s. 157.

⁹⁴ Bu konuda bkz. yuk. II, A, 3, d. Ayrıca bkz. Deren Yıldırım, s. 30-34. Karş. Ayoğlu, Sorumluluk Davası, s. 77-81.

B. Diğer Usûlî Meseleler

İnceleme konusu sorumluluk davası, talep edilen hukukî koruma-ya göre bir eda davasıdır (HMK m. 105). Şartları varsa, davanın belirsiz alacak davası (HMK m. 107) şeklinde açılması da mümkündür.⁹⁵ Bu davanın talep sonucu, şirketin uğradığı zararın tamamıdır; yani, tek bir pay sahibi, açacağı dava ile pay oranından bağımsız olarak şirketin tüm zararını istemektedir.⁹⁶ Şirketin zararı talep edildiğine göre ve bu maddî hakkın (şirket zararı) sahibi de şirket olduğuna göre, sorumlu yönetim kurulu üyelerinin dava açan pay sahiplerine karşı kişisel olarak sahip olduğu maddî hukuka ilişkin savunmaların (takas gibi) ileri sürülmesi mümkün değildir.

Söz konusu dava bir mutlak ticarî dava olup (TTK m. 4/1, a; TTK m. 555), asliye ticaret mahkemelerinde açılmak gerekir (TTK m. 5/1).⁹⁷ Yetkili asliye ticaret mahkemeleri ise genel yetki kuralı uyarınca davalı yönetim kurulu üyelerinin yerleşim yeri mahkemeleri (HMK m. 6) ile şirket merkezinin bulunduğu yer mahkemeleridir (TTK m. 561). Yine bu dava sözleşmesel sorumluluk temeline dayandığından sözleşmeden doğan davalarda yetkiye ilişkin HMK m. 10 hükmü de uygulama alanı bulabilecektir;⁹⁸ ancak çoğu zaman bu hükmün uygulanma-

⁹⁵ Yargıtay 11. HD., 09.06.2016, 14405/6410 (Lexpera). Belirsiz alacak davası hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Hakan Pekcanitez, Belirsiz Alacak Davası (HMK m. 107), Ankara 2011, s. 11 vd.; Cemil Simil, Belirsiz Alacak Davası, İstanbul 2013, s. 5 vd. TTK m. 555 hükmü çerçevesinde dava hakkının kullanılma yöntemleri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Eskiocak, s. 256 vd.

⁹⁶ Çamoğlu, s. 134 vd.; Özkes/Seven/Meriç, s. 98; Helvacı, Sorumluluk, s. 130; Ayoğlu, Sorumluluk Davası, s. 72; Akdağ Güney, Sorumluluk, s. 92. eTK döneminde aksi kanaat için bkz. Halil Arslanlı, Anonim Şirketler I, Umumi Hükümler, 3. Bası İstanbul 1960, s. 83. Yazara göre, davacı yalnızca kendisine isabet eden zarar payını talep edebilecektir.

⁹⁷ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 611b; Özkes/Seven/Meriç, s. 151. Bu davadan önce arabulucuya başvurulması zorunludur (TTK m. 5/A). Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Özkes/Seven/Meriç, s. 151 vd. TTK m. 555 hükmü uyarınca açılacak sorumluluk davaları tahkime elverişli davalar olmakla birlikte, tahkim iradesinin varlığına ilişkin olarak çeşitli sorunlar ile karşılaşılması muhtemel olup, tahkim iradesinin varlığının hassas bir şekilde tetkik edilmesi gerekir (Tolga Ayoğlu, Sermaye Şirketleri Özelinde Şirketler Hukuku Uyuşmazlıklarının Çözümünde Tahkim, İstanbul 2018, s. 126 vd.).

⁹⁸ Sorumluluk davalarında yetkili mahkemeler hakkında ayrıca bkz. ve karşı. Özkes/Seven/Meriç, s. 165 vd.; Eskiocak, s. 308 vd. Pay sahiplerinin açacağı davanın kaynağına ilişkin doktrinde bazı tartışmalar bulunmakta olup bu

sı ile bulunacak yetkili mahkeme, TTK m. 561 hükmünün tatbikiyle bulunan mahkeme ile örtüşecektir. Yine birden fazla davalı (sorumlu yönetim kurulu üyesi) bulunması durumunda, davanın HMK m. 7/1 hükmü uyarınca kesin yetkili olan, ortak yetkili mahkemede açılması gerekir.⁹⁹ TTK m. 1521 hükmü uyarınca söz konusu davada basit yargılama usûlü (HMK m. 316-322) uygulanır.¹⁰⁰

Davanın, zarardan sorumlu olan üye yerine, yönetim kurulunun bir başka üyesine karşı hataen açılması durumunda, koşulları varsa HMK m. 124 hükmü çerçevesinde iradî taraf değişikliği gündeme gelebilir.¹⁰¹ İradî taraf değişikliğinin mümkün olmaması veya kullanılmaması durumunda ise; dava, somut olayın koşullarına göre dava takip yetkisi eksikliği nedeniyle usûlden veya sıfat yokluğu nedeniyle esastan reddedilecektir. Birden fazla sorumlu yönetim kurulu üyesi bulunması hâlinde, bu kişilerin tamamına karşı dava açılabilir. Farklılaştırılmış teselsül kaideleri çerçevesinde müteselsil sorumluluk söz konusu olduğundan, davalılar arasındaki usûlî ilişki HMK m. 57 hükmü çerçevesinde ihtiyarî dava arkadaşlığı olacaktır.¹⁰² Burada HMK m. 57/1, a hükmü kapsamında bir dava arkadaşlığı bulunduğunun kabulü uygun olacaktır.

noktada esas alınacak görüşe göre yetkili mahkemelerin tespiti hususunda farklı değerlendirmeler yapılması gerekecektir. Pay sahiplerinin açacağı davanın kaynağına ilişkin doktrindeki görüşler için bkz. Eskiocak, s. 63-65.

⁹⁹ Ayrıntılı bilgi için bkz. Eskiocak, s. 308 vd. HMK m. 7/1 hükmünde düzenlenen yetkinin niteliğine ilişkin tartışmalar için bkz. Mine Akkan, Pekcanitez Usûl Medenî Usûl Hukuku, 15. Baskı, İstanbul 2017, s. 274 vd.

¹⁰⁰ Eskiocak, s. 467. Basit yargılama usûlü hakkında detaylı bilgi için bkz. Murat Atalı, Pekcanitez Usûl Medenî Usûl Hukuku, 15. Baskı, İstanbul 2017, s. 2089 vd.

¹⁰¹ Eskiocak, s. 245 vd. İradî taraf değişikliği hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Hülya Taş Korkmaz, Medenî Usûl Hukukunda İradî Taraf Değişikliği, Ankara 2014, s. 23 vd.

¹⁰² Eskiocak, s. 243-244. Medenî usûl hukukunda ihtiyarî dava arkadaşlığı hakkında bkz. Pekcanitez/Taş Korkmaz, Pekcanitez Usûl, s. 686 vd.; Güray Erdönmez, HMK. m.57/1, c Hükmü Çerçevesinde İhtiyari Dava Arkadaşlığının Mümkün Olduğu Haller, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 16, Özel Sayı 2014: Prof. Dr. Hakan Pekcanitez'e Armağan, s. 695 vd.; Ömer Ulukapı, Medeni Usul Hukukunda Dava Arkadaşlığı, Konya 1991, s. 108 vd.; Ömer Faruk Saçar, Medeni Usul Hukukunda İhtiyari Dava Arkadaşlığı, Ankara 2022, s. 17 vd.

IV. İLÂMIN İCRAYA KONULMASI

A. Genel Olarak

İlâmın icrasını talep etmek, yani ilâmlı icra için takip talebinde bulunmak bir taraf takip işlemidir. Taraf takip işlemi yapabilmek için taraf ehliyetine, takip ehliyetine ve icra takip yetkisine sahip olmak gerekir.¹⁰³ İlâmlı takipte alacaklı ve borçlu olarak gösterilmesi gereken kişiler, ilâmda alacaklı ve borçlu olarak belirtilen kimseler olmalıdır.¹⁰⁴ Davada davacı pay sahibi olsa da hüküm fıkrasında alacaklı olarak gösterilen kişi, şirket tüzel kişiliğidir. Bir başka deyişle ilâmda hükmedilen tazminatın, dava dışı şirkete ödenmesine karar verilmektedir.¹⁰⁵

B. İlâmın İcrasında İzlenecek Takip Usûlü

Dolayısıyla zarar (şirket zararı) sebebiyle açılan tazminat davasında alınan ilâmın, mutlaka ilâmlı icraya konması gerekir.¹⁰⁶ Bu ilâm ile ilâmsız takip başlatılması mümkün değildir. Buna rağmen ilâmsız takip başlatılmak istenirse, icra müdürünün bu talebi reddetmesi gerekir. Elde ilâm olmasına rağmen ilâmsız takipte ödeme emri gönderilmesi hâlinde şikâyet (İİK m. 16 vd.) yoluna başvurulması mümkündür. Bu şikâyet, kamu düzenine aykırılık sebebiyle süresizdir.¹⁰⁷

¹⁰³ Hakan Pekcanitez/Oğuz Atalay/Meral Sungurtekin Özkan/Muhammet Özkes, İcra ve İflâs Hukuku Ders Kitabı, 10. Bası İstanbul 2023, s. 5, N. 21; Kuru, El Kitabı, s. 155 vd.; Murat Atalı/İbrahim Ermenek/Ersin Erdoğan, İcra ve İflâs Hukuku, 6. Baskı, Ankara 2022, s. 83 vd.

¹⁰⁴ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özkes, Ders Kitabı, s. 318, N. 1338; Kuru, El Kitabı, s. 904. Ayrıca bkz. Ayoğlu, Sorumluluk Davası, s. 73-74.

¹⁰⁵ "... Ancak limited şirket ortakları tazminatın sadece şirkete ödenmesini isteyebilir. Kendilerine ödenmesini isteyemezler. ...", Yargıtay 1. HD., 03.11.2015, 11996/12510 (Lexpera). İstinaf incelemesine konu olan bir kararda ilk derece mahkemesi (İstanbul 16. Asliye Ticaret Mahkemesi, 22.10.2020, 973/527) ortağın açtığı davada; "... davalılardan müştereken ve müteselsilen tahsili ile dava dışı ... Paz. San. ve Tic. Ltd. Şti.'ne ödenmesine..." şeklinde hüküm kurmuştur (İstanbul BAM 13. HD., 13.07.2023, 923/1118 (Lexpera)).

¹⁰⁶ Bkz. Yargıtay İBK, 26.05.2017, 2/3 (RG, 21.07.2017, S. 30130).

¹⁰⁷ Kamu düzenine aykırılık sebebiyle süresiz şikâyete ilişkin olarak bkz. Hakan Pekcanitez/Cemil Simil, İcra-İflâs Hukukunda Şikâyet, 2. Bası, İstanbul 2017, N. 328; Baki Kuru/Ramazan Arslan/Ejder Yılmaz, İcra ve İflâs Hukuku Ders Kitabı, 28. Baskı, Ankara 2014, s. 72; Saim Üstündağ, İcra Hukukunun Esasları, 8. Bası, İstanbul 2004, s. 51; Hakan Pekcanitez/Oğuz Atalay/Meral Sungurtekin Özkan/Muhammet Özkes, İcra ve İflâs Hukuku, 11. Bası, Ankara 2013, s. 135-136;

İlâmın icraya konulmasından sonra kanun yoluna başvuru icrayı durdurmaz. Borçlu yönetim kurulu üyesi, ilâmın icrasını durdurmak istiyorsa İİK m. 36 hükmü çerçevesinde icranın durdurulması sürecini işletmelidir.¹⁰⁸

C. İlâmlı Takibin Pay Sahibi Tarafından Başlatılması ve Buna İlişkin Sorunlar

1. Genel Olarak

TTK m. 555 hükmü uyarınca sorumluluk davası, pay sahibi tarafından açılmakla beraber, lehine tazminata hükmedilen kişi şirkettir. Bu noktada ilâmın icrasını kimin isteyebileceğinin tespit edilmesi önemlidir. Bu çerçevede ilâmın icrasını yalnızca şirketin mi isteyebileceği, yoksa davayı açan pay sahibinin aldığı ilâmı icraya koyma yetkisini haiz olup olmadığı hususlarının üzerinde durulmalıdır.

Konuyla ilgili değerlendirmeye geçmeden evvel söz konusu dava bakımından ortağın temsilci olmadığı hususunu tekrar vurgulamakta fayda görüyoruz.¹⁰⁹ Çünkü, pay sahibinin söz konusu dava bakımından şirketi temsilen hareket ettiği kabul edilseydi, ilâmı bağımsız olarak icraya koyamayacağı sonucuna varılacaktı.¹¹⁰ Ancak pay sahibi söz konusu davada taraf olduğundan, bu tarz bir sorun ile karşılaşılacaktır.

2. Dava Yetkinliği Görüşü Çerçevesinde Dava Yetkinliğinin İcra Takibine Sirayeti

Pay sahibinin, davada dava yetkini olarak yer aldığının kabulü hâlinde, ilâmı icraya koyup koyamayacağı önemli bir meseledir. Pay sahibinin dava yetkini olduğu yönündeki görüş çerçevesinde, dava sonunda alınan ilâmın davacı ortak tarafından icraya konulabileceği

Pekcanıtez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, Ders Kitabı, s. 70-71, N. 283-285; Atalı/Ermenek/Erdoğan, İcra, s. 57; Mehmet Kâmil Yıldırım/Nevhis Deren Yıldırım, İcra ve İflas Hukuku, 8. Baskı, İstanbul 2021, s. 48; L. Şanal Görgün/Levent Börü/Mehmet Kodakoğlu, İcra ve İflâs Hukuku, 3. Baskı, Ankara 2022, s. 66 vd.

¹⁰⁸ İcra ve İflas Hukukunda bkz. a.ş. IV, D, 4.

¹⁰⁹ Bkz. yuk. II, A, 3, c.

¹¹⁰ Ayoğlu, Sorumluluk Davası, s. 74.

belirtilmiştir.¹¹¹ Zira pay sahibi dava takip yetkisine sahiptir ve şirket lehine tazminata hükmedilse bile ilâmı icraya koyma hakkı davanın tarafı olan ortağa aittir.

Dava sonunda tazminatın şirkete ödeneceğinin öngörülmesi, ilâmın pay sahibi tarafından icraya konulmasına engel teşkil etmeyecektir.¹¹² Zira ilâmda tazminatın şirkete verilmesine hükmolunsa dahi, ilâmı icrayı koyma hakkı davanın tarafı olan pay sahibine aittir.¹¹³ Kanun bu kimselere dava açma yetkisi verdiğine göre, evleviyetle davanın sonunda elde edilen ilâmı icraya koyma yetkisini de vermiş sayılmalıdır; esasen TTK m. 555 hükmünün konuluş gayesi de bu sonuca ulaşmayı zorunlu kılmaktadır.¹¹⁴ Yani, davayı takip hakkı, ilâmı icraya koyma yetkisini de içermektedir.

Dava yetkinliği görüşü çerçevesinden bakıldığında, davacı ile ilâm alacaklısının farklı kişiler olmasının yarattığı özellikli durum, meselelerin esasını teşkil etmekte ve tereddütlü bir durum yaratabilmektedir. Bununla birlikte yukarıda ortaya konulduğu üzere doktrinde, pay sahibinin davayı açabileceği ve bu dava sonunda verilen ilâmı icraya koyabileceği kabul edilmektedir. Bu noktada, dava yetkinliğine ilişkin diğer örnekler esas alınarak meselenin daha detaylı değerlendirilmesi, pay sahibinin icra hukuku çerçevesinden durumunun tespiti ve usûl hukuku çerçevesinden yapılan tespitlerin kontrolü bakımından faydalı olacaktır.

3. Dava Yetkinliği Görüşünün Diğer Dava Yetkinliği Hâlleri Esas Alınarak Değerlendirilmesi

TTK m. 555 hükmü çerçevesinde açılan sorumluluk davalarında alınan ilâmların icrası doktrinde sıklıkla işlenmediğinden,¹¹⁵ benzer

¹¹¹ Çamoğlu, s. 137; Yasaman, s. 111; Ayoğlu, Sorumluluk Davası, s. 81. Aksi sonuca ulaşılmış karar örneği için bkz. Ayoğlu, Sorumluluk Davası, s. 75-76, dn. 43.

¹¹² Yasaman, s. 111.

¹¹³ Ayoğlu, Sorumluluk Davası, s. 75.

¹¹⁴ Ayoğlu, Sorumluluk Davası, s. 81.

¹¹⁵ Doktrinde söz konusu davanın da sıklıkla açılan bir dava olmadığı ifade edilmiştir. Çünkü bu davada ödemenin şirkete yapılması istenmektedir. Bu nedenle de pratikte pay sahibinin çok fazla paya sahip olması olasılığı dışında söz konusu dava pek cazip olmayacaktır (Rouiller/Bauen/Bernet/Lasserre Rouiller, s. 640). Zira bu dava için başlangıçta da ciddi masraflar yapılması gerekecektir

kurumlardaki uygulamalar incelenerek bir neticeye varılmaya çalışılacaktır. Doktrinde kanundan doğan bağımsız dava takip yetkisine, yani kanundan doğan dava yetkinliğine TTK m. 555 dışında verilen örnekler, İİK m. 223 vd. (iflâs idaresi), TMK m. 592 (terekenin resmen idaresi ile görevlendirilen kimse), TMK m. 552 (vasiyeti yerine getirme görevlisi), İİK m. 120/II (haciz alacaklısı) ve İİK m. 94/II (taşınmazın borçlu adına tescilini isteyen alacaklı) hükümleridir. Bu örneklerden ilk üçünde, görevi gereği taraf olarak kabul edilen dava yetkini; son ikisinde ise, hak sahibi olmadığı hâlde kendisine dava takibi konusunda yetki verilen dava yetkini söz konusudur.¹¹⁶ İİK m. 245 hükmü uyarınca çekişmeli hakları takip yetkisinin talep eden alacaklılara devri de bir dava yetkinliği örneğidir. Dava yetkinliği görüşü çerçevesinde meseleye bir çözüm bulunabilmesi (hiç olmazsa sorunun somutlaşabilmesi) bakımından, söz konusu kurumlardaki uygulamaların ilgili olduğu ölçüde ortaya konulması faydalı olacaktır. Zira, bu kurumlar TTK m. 555 hükmüne nazaran daha fazla işlenmiş kurumlardır.

Bu kapsamda incelenmeye değer ilk kurum, İİK m. 245 hükmünde düzenlenen çekişmeli hakların takip yetkisinin devridir. Burada ikinci alacaklılar toplanması, çekişmeli alacağı veya hakkı takip etmek isteyen alacaklıya, takip yapma ve dava açma yetkisini vermektedir.¹¹⁷ Çekişmeli alacak için dava açan alacaklı, bu ilâmı icraya koyabilir ya da dava açmadan doğrudan ilâmsız takip yapabilir.¹¹⁸

İİK m. 223 vd. hükümleri uyarınca iflâs idaresi, TMK m. 593 hükmü uyarınca terekenin resmen idaresi ile görevlendirilen kimse (terake yöneticisi), TMK m. 552 hükmü uyarınca vasiyeti yerine getirme görevlisi; görevi gereği taraf olarak kabul edilen dava yetkini niteliğinde olduklarından aslında incelemekte olduğumuz dava yetkinliği hâline nazaran farklılıklar arz etmektedir. TTK m. 555 hükmü uyarınca dava yetkinliği, hak sahibi olmadığı hâlde kendisine dava takibi konusunda

ve davanın kaybedilmesi durumunda bunların (tamamen veya TTK m. 555/2 uyarınca kısmen) yüklenmesi rizikosu da davacı pay sahibinin üzerindedir (Ayoğlu, Sorumluluk Davası, s. 75).

¹¹⁶ Pekcanıtez/Taş Korkmaz, Pekcanıtez Usûl, 598-599. TMK m. 562 uyarınca mirasçının alacaklısının tenkis davası açabilmesi, bir diğer dava yetkinliği örneğidir (Erişir, s. 80 vd.). Ayrıca bkz. Kale, s. 25; Alpaslan, s. 215-216, dn. 883.

¹¹⁷ Pekcanıtez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, Ders Kitabı, s. 453, N. 1811.

¹¹⁸ Kuru, El Kitabı, s. 1356-1358.

yetki verilen dava yetkinliği hâline örnektir. TTK m. 555 hükmü ile bu üç hâl farklı türde dava yetkinliği hâllerine örnek olsa da her iki grup da kanundan doğan dava yetkinliği olması itibarıyla incelemekte olduğumuz TTK m. 555 hükmü bakımından da yol gösterici olabilir.

İİK m. 223 vd. hükümleri uyarınca, iflâs idaresi iflâs masasının kanunî mümessilidir ve yukarıda belirttiğimiz üzere dava yetkini olduğu kabul edilmektedir. İflâs idaresinin masaya giren alacakların tahsili için icra veya iflâs takibi yapabileceği hususunda tereddüt yoktur (İİK m. 229).¹¹⁹ TMK m. 552 hükmü uyarınca vasiyeti yerine getirme görevlisi, tereke alacaklarını tahsil eder ve tereke ile ilgili dava ve takiplerde miras ortaklığını temsil eder. TMK m. 593 uyarınca tereke yöneticisi, gereken hâllerde dava açmaya ve icra takibinde bulunmaya yetkilidir. Söz konusu üç hâlde de dava yetkini hem dava açabilmekte hem de icra takibi yapabilmektedir; ancak her üç hâlde de söz konusu yetki, ilgili hükümde açıkça düzenlenmiştir.

TTK m. 555 hükmünde düzenlenen hâlin bir dava yetkinliği örneği olduğunu kabul eden görüş çerçevesinden bakıldığında, kategorik olarak daha benzer olan İİK m. 120/II (haciz alacaklısı) ve İİK m. 94/II (taşınmazın borçlu adına tescilini isteyen alacaklı) hükümlerinin uygulamasının incelenmesi ise bizi daha doğrudan sonuçlara götürebilir.

İİK m. 120/II hükmü, hacz edilen alacağın tahsil için devrini düzenlemekte ve maddede “dava hakkının kullanılmasının” devrinden bahsedilmekte, takiplere ise değinilmemektedir. Doktrinde ve Yargıtay uygulamasında ise İİK m.120/II hükmü uyarınca alacağı tahsil için devralan alacaklının dava açabileceği veya takip yapabileceği ifade edilmektedir.¹²⁰ Yargıtay’ın söz konusu hükmün takip-

¹¹⁹ Kuru, El Kitabı, s. 1356.

¹²⁰ Kuru, El Kitabı, s. 633; Erişir, s. 81. “İİK 120/2 maddesinde «haciz alacaklılarından biri borçlunun 3. bir şahıstaki alacağının tahsili veya böyle bir şahsa karşı haiz olduğu dava hakkının kullanılmasını, masraf kendilerine ait olmak ve fakat haklarına hâlel gelmemek şartı ile üzerlerine alabilirler.» denmektedir. İcra dairesi, alacağın tahsili için devralan alacaklıya gerekli işlemleri yapmaya yetkili olduğuna dair 24.1.1995 tarihli belge verdiği göre, alacaklı bu belge ile 3. kişiye karşı dayanak senedin niteliğine göre icra takibi yapabilir. Belirtilen hususlar gözardı edilerek yazılı şekilde “kambiyo senetlerine mahsus yolla takip yapılamayacağından” bahisle karar verilmesi isabetsizdir”. Yargıtay 12. HD. 15.06.1995, 8316/8949 (e-uyar.com).

lere de şamil olduğunu ortaya koyması oldukça önemli ve isabetlidir.

İİK m. 94/II hükmü ise; borçlunun miras, cebrî icra satışı veya mahkeme ilâmı gibi bir nedenle iktisap ettiği, ancak sicile tescil ettirmediği aynî hakların tescili için, alacaklıya icra dairesinden alınacak yetki ile tescili isteme yetkisini düzenlemektedir.¹²¹ Ancak, İİK m. 94/II hükmünde düzenlenen imkânın esasları ve usûlü itibarıyla konumuzla doğrudan bir ilgisi ve benzerliği olmadığından, bu hükme sadece değinmekle yetiniyoruz.

Yukarıda ele alınan dava yetkinliği hâllerini, dava yetkininin icra takibine girişme hususundaki yetkisi bağlamında incelediğimizde şu sonuçlara ulaşılmaktadır. Kanundan doğan ve görevi gereği taraf olarak kabul edilen dava yetkinliği hâllerinde, dava yetkini tarafından icra işlemleri yapılabileceği hususu ilgili hükümde açıkça düzenlenmiştir. Öte yandan Yargıtay, İİK m. 120/II hükmü ile ilgili olarak verdiği kararlarda, İİK m.120/II hükmünün kapsamına icra takibini yürütme yetkisini de dahil etmiştir.

4. Kanaatimiz

Her şeyden evvel bir hususun ortaya konması önemlidir. Pay sahibinin açtığı davada elde ettiği ilâmı, yalnızca şirketin icra edebileceği iddiası isabetli olmayacaktır. Zira bu yöndeki iddia, sorumlu yönetim kurulu üyeleri aleyhine verilen kararın icrasını (ve bu prosedürün akıbetini), yönetim kuruluna veya yönetim kurulunu seçen genel kurul çoğunluğuna tanımak manasına gelecektir ki, bunun kabulü mümkün değildir.¹²²

Öte yandan, bir kişiye dava hakkı tanıyıp o dava sonucu elde edecek ilâmı icraya koyma yetkisi vermemek demek, etkin hukukî korumanın sağlanamaması demektir.¹²³ İcrası sağlanmadığı sürece mahkemece verilen karar, kural olarak pek de bir anlam ifade etmeyecektir.¹²⁴

¹²¹ Kuru, El Kitabı, s. 455; Erişir, s. 79-80.

¹²² Helvacı, Sorumluluk, s. 127; Ayoğlu, Sorumluluk Davası, s. 71; Akdağ Güney, Yönetim Kurulu, s. 339.

¹²³ Davayı takip yetkisinin ilâmı icraya koyma yetkisini de içerdiği hususunda Çamoğlu, s. 137.

¹²⁴ Bu düşünce Roma hukukunda da "Iudicia suum effectum habere debent" şeklinde ifade edilmekte olup "Mahkeme kararları etkili olmalıdır, uygulanmalıdır"

Pay sahibinin bu ilâmı icraya koyabilmesi, her şeyden evvel cebrî icra hukukunun temel ilkelerinin ve temel hakların tabîi bir sonucudur. Bu noktada ilâmın icrasının hangi esaslar dâhilinde yerine getirileceğinin incelenmesi gereklidir.

Mesele, ilk olarak doktrinde ağırlıklı olarak kabul edilen dava yetkinliği görüşü çerçevesinde ele alınacaktır. Yukarıda incelemiş olduğumuz dava yetkinliği hâllerini, dava yetkininin icra takibine girişme hususundaki yetkisi bağlamında değerlendirdiğimizde, kanundan doğan ve görevi gereği taraf olarak kabul edilen dava yetkinliği hâllerinde icra işlemleri yapılabileceğinin ilgili hükümde açıkça düzenlendiğini ortaya koymuştuk. Buradan TTK m. 555 hükmünde icraya ilişkin açık bir düzenlemenin bulunmaması nedeniyle, ilâmın pay sahibi tarafından icraya konulamayacağı sonucuna varmak isabetli olmayacaktır. Pek tabîi ki, hükümde bu konuda açık bir düzenleme olması tereddütleri giderebilecek idiyse de bu düzenlemenin olmaması da bir sorun teşkil etmeyecektir. Zira, bir kişinin dava yetkini olarak hukukî menfaati olduğu kabul edildikten sonra, dava sonucunda alacağı ilâmı bağımsız bir şekilde icraya koyamayacağını iddia etmek kurumun bünyesiyle bağdaşmayacağı gibi, medenî usûl hukuku ve icra hukukunda da hassasiyetle korunması gereken ilkeler olan etkin hukukî korunma hakkı başta olmak üzere temel haklara aykırılık teşkil edecektir. Öte yandan, İİK m. 120/II hükmü ile ilgili olarak Yargıtay'ın isabetli yaklaşımı da ihmâl edilmemelidir.¹²⁵ Bu kararında Yargıtay maddede açıkça belirtilmese de İİK m.120/II hükmünün kapsamına icra takibini yürütme yetkisini de dahil etmiştir. O hâlde doktrindeki görüşler ve Yargıtay uygulaması doğrultusunda da TTK m. 555 hükmü çerçevesinde dava açan (ve doktrinde ağırlıklı olarak dava yetkini konumunda olduğu kabul edilen) pay sahibinin, aldığı ilâmı icraya koyabileceği sonucuna varılmaktadır.

Hukukî sorunun dava yetkinliği görüşü kapsamında ele alınmasından sonra, yukarıda ortaya koymaya çalıştığımız alternatif yaklaşım¹²⁶ çerçevesinde de meselenin ele alınması faydalı olacaktır. Bu al-

anlamına gelmektedir (Belgin Erdoğan, Hukukta Latince Teknik Terimler Özlü Sözler, 3. Baskı, İstanbul 2011, s. 72).

¹²⁵ Bkz. yuk. dn. 120.

¹²⁶ Bkz. yuk. II, A, 3, d.

ternatif yaklaşım çerçevesinde, kanaatimizce iki hususun birbirinden ayrılması mümkündür. Gerçekten de hüküm fıkrasında tazminatın şirkete ödenmesine karar verilecekse de bu davada söz konusu tazminatın şirkete ödenmesini talep hakkı dava açan pay sahibine tanınmaktadır. Yani tazminat şirket lehine hükmedilse dahi, tazminatın şirkete ödenmesini talep hakkı davacı pay sahibindedir ve pay sahibi söz konusu talep hakkının sahibi konumundadır. İşte bu nedenle pay sahibinin ilâmın icrasını isteyebilmesi mümkündür.¹²⁷ Söz konusu çözümümüzle tazminatın ödenmesi ile tazminatı talep hakkı birbirinden ayrılarak muhakeme edilmiştir. Adeta “dolaylı zararın dolaylı yoldan tazminini talep etme” yetkisi ayrı bir sübjektif hak olarak kabul edilmiştir.¹²⁸ Hem bu şekilde kesin hükmün sınırlarına ilişkin olarak yapılan tartışmalar da önemli ölçüde aşılabacaktır.

D. İlâmın İcrasına İlişkin Diğer Problemler

1. Birden Fazla Pay Sahibinin İlâmlı Takip Başlatması

Yukarıda birden fazla pay sahibinin dava açabileceğini ortaya koymuştuk.¹²⁹ Bu çerçevede birden fazla pay sahibi söz konusu tazminatın şirkete ödenmesine ilişkin bir ilâm almış olabilir. Yani birden fazla pay sahibi dava açmış ve bu davalar sonunda yönetim kurulu üyeleri tazminat ödemeye mahkûm olmuşsa tüm ortaklar ellerindeki ilâmı icraya koyabilir.¹³⁰

Birden fazla pay sahibinin ilâmlı takibe girişmesi durumunda sorumlu yönetim kurulu üyesinin bu takiplerden biri kapsamında borcunu ödemesi hâlinde diğer takiplere devam edilemez.¹³¹ Diğer takiplere devam edilmesi hâlinde itfa sebebiyle icranın geri bırakılması (İİK m. 33) talep edilmelidir.¹³² Tahsilde tekerrür olmaması son derece önemli

¹²⁷ Eskiocak, s. 520.

¹²⁸ Bkz. yuk. II, A, 3, d. Ayrıca bkz. Eskiocak, s. 152 vd.

¹²⁹ Bkz. yuk. III, A.

¹³⁰ Eskiocak, s. 522.

¹³¹ Bu sonucun dava boyutundaki görünümü için bkz. Çamoğlu, s. 158-159.

¹³² İcra emrinin tebliğinden önceki itfa bakımından İİK m. 33/I hükmü; icra emrinin tebliğinden sonraki itfa bakımından ise İİK m. 33/II hükmü uygulama alanı bulacaktır. Bkz. ve karşı. Eskiocak, s. 511, dn. 147. İcranın geri bırakılması hakkında bkz. Kuru, El Kitabı, s. 942 vd.; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, İcra, s. 472 vd.

olmakla birlikte,¹³³ icra aşamasında bu konuda çok çeşitli sorunlarla karşılaşılması ihtimal dahilindedir. Bu sorunların çözümü bakımından literatürde çeşitli öneriler tartışılmış ve zarar tamamen ödenmesine rağmen aynı zarara ilişkin olan diğer takiplere devam edilmesi durumunda İİK m. 72 hükmü de dikkate alınarak bir menfî tespit davası açılabileceği ileri sürülmüş; icra mahkemesinin ilâmların yorumu ve karşılaştırmasını yapamayacağı belirtilmiştir.¹³⁴

Kanaatimizce, itfanın İİK m. 33 hükmü kapsamında kabul edilebilecek belgeler ile ispatlanması kaydıyla, icra mahkemesinin farklı ilâmlarda hükmedilen zararın aynı zarar olup olmadığı hususunu değerlendirmesi en uygun çözümdür. Şüphesiz ki buradaki değerlendirme, sınırlı (dar) ölçüde bir değerlendirme olacak; hükmün tavrı boyutuna varacak ya da bu çizgiyi aşacak bir değerlendirme yapılmayacaktır. Bir başka ifadeyle, farklı pay sahipleri tarafından açılan birden fazla davada hükmedilen zararın birbirinin aynısı olup olmadığını (kısmen veya tamamen örtüşüp örtüşmediğini) icra mahkemesi hâkimi saptayabilir; zira esasen burada icra hâkimi tahmin ve takdir yoluyla hüküm fıkrasını değiştirmemektedir.

İcra mahkemesinin, birden fazla ilâmda hükmedilen tazminatın aynı olup olmadığını saptayamadığı hâllerde, bu durum karara ilişkin bir sorundan kaynaklanabileceği gibi mahkemelerin takdirine ve ilgili yargılamanın gösterdiği hususiyete de bağlı olabilir. Kararlarda tavzih ile düzeltilebilecek bir hâl varsa tarafların tavzih talep etmesi; kararda kanun yolu incelemesini gerektiren bir hata varsa taraflarca kanun yoluna müracaat edilmesi gerekecektir. Bununla birlikte mahkemelerin takdirine ve ilgili yargılamanın gösterdiği hususiyete dayalı olarak ortaya çıkan farklılıklarda, tahsilde tekerrürü önlemek için literatürde de

¹³³ İcra dosyalarından birine yapılan ödemelerin diğer dosyalara da bildirilmesi, tahsilde tekerrürün önlenmesi bakımından önemlidir (Eskiocak, s. 528).

¹³⁴ Eskiocak, s. 528-530. Yargıtay da kararlarında, icra mahkemesinin yorum, tahmin ve takdir yoluyla hüküm kısmını değiştiremeyeceğini belirtmektedir. Örneğin bkz. "İlamın hüküm kısmının aynen infazı zorunlu olup dar yetkili icra mahkemesi yorum, tahmin ve takdir yoluyla hüküm kısmını değiştiremez (HGK'nun 08/10/1997 tarih ve 1997/12-517 Esas, 1997/776 Karar sayılı kararı)", Yargıtay 12. HD., 07.06.2016, 2157/16007 (Lexpera). Benzer kararlar için bkz. Yargıtay 12. HD., 13.02.2017, 10657/1811 (Lexpera); Yargıtay 12. HD., 23.05.2017, 15650/7895 (Lexpera).

önerildiği üzere bir menfî tespit davası açılması uygun olabilecektir.¹³⁵ Ancak, mümkün olduğu ölçüde İİK m. 33 hükmünün etkin kullanılması çoğu hâlde en güvenli ve en hızlı çözümü verecektir.

Her durumda en emin çözüm, davalıların davaları iyi takip etmeleri ve tahsilde tekerrür olmamak üzere karar verilmesini talep etmeleridir. Bu noktada birden fazla dava açılması durumunda diğer koşullar da varsa bu davaların birleştirilmesi veya bekletici mesele müessesesinden istifade edilmesinin önemi açıktır. Son olarak vurgulanmalıdır ki, tahsilde tekerrür meydana gelirse, ilgili yönetim kurulu üyesinin fazla ödediği kısım bakımından maddî hukuk hükümlerine göre dava açması mümkündür.

2. İlâmlı Takibin Şirket Tarafından Başlatılması

Dava sonunda alınan ilâm, davacı ortak tarafından icraya konabilecektir; zira, ilâmda tazminatın şirkete verilmesine hükmolunsa da ilâmı icraya koyma hakkı davanın tarafı olan ortağa aittir.¹³⁶ Bu noktada, ortağın açtığı davada alınan ilâma dayanarak ilâmlı icra takibinin şirket tarafından başlatılıp başlatılamayacağı önemli bir meseledir. Bu sorun, özellikle pay sahibinin davayı kazandıktan sonra ilâmı icraya koymaması durumunda oldukça ilginç bir hâl alabilecektir. Çünkü davanın davacısı pay sahibi iken, davada hükmedilen tazminat şirket lehinedir.

Kanaatimizce pay sahibinin açtığı davada alınan ilâma dayanarak ilâmlı icra takibinin şirket tarafından başlatılması mümkündür. Çünkü eldeki ilâma göre lehine edaya hükmedilen kişi şirkettir.¹³⁷ Kaldı ki şirketin tazminat hükmünü icraya koyması ortak bakımından da avantajlıdır. Yönetim kurulu değişmiş veya sorumlu yönetim kurulu üyesinin görevi sona ermişse, eski yönetim kurulu üyesine karşı alınan ilâmın şirket tarafından icraya konması beklenebilir. Sorumlu yönetim kurulu üyesinin görevi sona ermişse ve bu davanın açılmasının veya ilâmın icrasının genel kurul çoğunluğu tarafından arzu edilme-

¹³⁵ Bkz. yuk. dn. 134. Ayrıca bkz. Mehmet Köle, İlâmlı İcra Takibinde İcra Mahkemesi Tarafından İcranın Geri Bırakılması, İstanbul 2020, s. 29.

¹³⁶ Çamoğlu, s. 137.

¹³⁷ Kuru, El Kitabı, s. 904; Talih Uyar, İlâma Aykırı Yapılan İcra Takiplerinin İptali, Ankara Barosu Dergisi, Yıl:72, Sayı:2014/2, s. 485 vd. Karş. Eskiocak, s. 524 vd.

mesi hâlleri müstesna olmak üzere, bu icra takibinin şirket tarafından yürütülmesinde de bir sakınca yoktur. Ancak yönetim kurulu üyeleri hâlâ görevde ise, aleyhine dava açılmış yönetim kurulu üyelerinin kendi aleyhlerine olan bu kararı icraya koymasını beklemek gerçekçi olmayacaktır. Yine yönetim kurulu üyeleri değişmiş olsa bile, yönetim kurulu üyelerinin şirketi zararlandırıcı faaliyetleri şirket pay sahiplerinin çoğunluğunun bilgisi veya arzusu doğrultusunda yapılmış ise yine bu kararın icraya konmasını veya icrasının gerektiği şekilde yürütülmesini beklemek gerçekçi değildir. Bununla birlikte, şirkete de ilâmı icraya koyma yetkisi verilmesinin uygulamada çözümü güç sorunlar ortaya çıkaracağına dikkat çekilmektedir.¹³⁸

Kararı alan pay sahibinin çeşitli sebeplerle (yönetim kurulu ile anlaşması gibi) ilâmı icraya koymaması hâlinde, bu kararı bir başka pay sahibinin icraya koyup koyamayacağı da önemli bir meseledir. Her ne kadar bu durumda dava açmayan pay sahibine takip yapma yetkisi vermek hem şirketin hem de pay sahiplerinin menfaatine olacaksa da buna cevaz vermek teknik olarak mümkün görünmemektedir. Ancak her hâlde, diğer pay sahipleri ayrı bir dava açabilecek ve ilk davadaki hükümden istifade edebileceklerdir.¹³⁹ İlk davada verilen hüküm kesinleşmiş ise, diğer pay sahipleri bakımından kesin hüküm etkisi ortaya çıkmayacaktır.¹⁴⁰ Bu hâllerde davalının kesinleşmiş olan hükmü derdest davalara sunmak suretiyle, bu davalarda verilecek hükümde önceki kesin hüküm ile ilgi kurularak tahsilde tekerrür olmamak üzere karar verilmesini talep etmesi, icra aşamasında ortaya çıkabilecek riskleri azaltacaktır.¹⁴¹

3. İcra Dairesinin Pay Sahibinin İlâmlı İcra Talebini İşleme Koymaması

Her ne kadar pay sahibinin aldığı ilâmı icraya koyma yetkisi var ise de icra dairesinin bu yöndeki bir talebe uygun hareket etmemesi durumunda ne olacağı meselesi de önemlidir. Pay sahibinin ilâmlı icra takibi için takip talebi vermesi üzerine icra dairesinin bu takip talebini

¹³⁸ Bu konuda ayrıntılı bir değerlendirme için bkz. ve karşı. Eskiocak, s. 524 vd.

¹³⁹ Çamoğlu, s. 158. Detaylı açıklamalar için bkz. yuk. III, A. Diğer pay sahiplerinin durumuna ilişkin bir değerlendirme için bkz. Eskiocak, s. 524 vd.

¹⁴⁰ Bu konuda bkz. yuk. dn. 92. Ayrıntılı bilgi için bkz. Eskiocak, s. 508 vd.

¹⁴¹ Eskiocak, s. 529-530.

kabul etmemesi veya takip talebini aldıktan sonra icra emri göndermemesi hâlinde, pay sahibinin icra mahkemesi nezdinde hakkın yerine getirilmemesi sebebine bağlı şikâyet hukukî çaresine başvurusu mümkündür (İİK m. 16). Söz konusu şikâyet, hakkın yerine getirilmemesi veya sebepsiz sürüncemede bırakılması sebebine dayalı olacaktır. Hakkın yerine getirilmemesi veya sebepsiz sürüncemede bırakılması sebeplerine dayanan şikâyet herhangi bir süreye tâbi olmadığından (İİK m. 16/II),¹⁴² burada şikâyet süresiz olacaktır.

Şikâyet üzerine verilen karara karşı İİK hükümleri çerçevesinde kanun yoluna müracaat edilebilecektir (İİK m. 363 vd.). Kanun yolları tüketildikten sonra; dava yetkinliği görüşü kabul edilirse kanunî dava yetkini, maddî hak görüşü kabul edilirse maddî hak sahibi konumundaki pay sahibi tarafından bireysel başvuru yoluna müracaat edilmesi de mümkündür.¹⁴³ Zira ilâmın icra edilmemesi adil yargılanma hakkının ihlâli manasına gelir.¹⁴⁴

İlâmın pay sahibince icraya konulması talebinin icra memurunca kabul edilmemesi hâlinde; sorumlu yönetim kurulu üyeleri üzerindeki malları kaçırabileceklerdir. Bu durumda, eğer daha önce alınmamış ise ihtiyatî haciz için gerekli işlemlerin yapılması uygun olacaktır. Bu faraziyede alacak ilâma bağlanmış olduğundan, ihtiyatî hacizde teminat da aranmayacaktır (İİK m. 259/2). Yine eğer koşulları oluşursa tasarrufun iptali davaları da açılabilecektir (İİK m. 277 vd.).

4. İcranın Durdurulması

Sorumluluk davasında verilen hükmün icraya konulması için kesinleşmesinin beklenmesine gerek yoktur. Bu durum, Türk hukukun-

¹⁴² Pekcanıtez/Simil, N. 308; Kuru/Arslan/Yılmaz, İcra, s. 71; Ramazan Arslan/Ejder Yılmaz/Sema Taşpınar Ayvaz/Emel Hanağası, İcra ve İflâs Hukuku, 8. Baskı, Ankara 2022, s. 94; Pekcanıtez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, İcra, s. 134; Pekcanıtez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, Ders Kitabı, s. 70, Rn. 282; Yıldırım/Deren Yıldırım, s. 34.

¹⁴³ Alman hukukunda iradî dava yetkininin anayasa şikâyetine müracaat edemeyeceği kabul edilmekteyse de kanunî dava yetkininin müracaat edebileceği kabul edilmektedir (Rolf Schmidt, Grundrechte, 24. Auflage, Grasberg bei Bremen 2019, Rn. 1044-1045). Ayrıca bkz. Alpaslan, s. 213 vd.

¹⁴⁴ Osman Doğru, Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Rehberi, İstanbul 2013, s. 22 vd.; Alpaslan, s. 450 vd.

da prensip olarak ilâmların kesinleşmeden icra edilebileceği yönündeki genel kurala uygundur.¹⁴⁵ İlâmın icraya konulmasından sonra borçlu yönetim kurulu üyesi, ilâmın icrasını durdurmak istiyorsa, icra mahkemesinden icranın durdurulması (İİK m. 36) kararı almalıdır.¹⁴⁶

İcranın durdurulması (tehir-i icra) için, icranın durdurulmasını isteyen sorumlu yönetim kurulu üyesi evvela kanun yoluna müracaat etmiş olmalıdır. İİK m. 36 hükmü uyarınca icranın durdurulması kararını icra mahkemesi verecek olup, icra mahkemesi bu konuda karar verinceye kadar icranın ertelenebilmesi için icra dairesinden süre alınması gerekmektedir.¹⁴⁷ İcra müdürü, borç (hükmedilen şirket zararı) miktarınca teminat karşılığında bu süreyi verecektir. Buradaki teminat, şirket ve pay sahipleri bakımından önemli bir güvence teşkil edecektir.¹⁴⁸

7343 s. Kanun ile yapılan değişiklik sonrası, asliye ticaret mahkemesinin verdiği ve bölge adliye mahkemesince istinaf incelemesi yapılmakta olan karar hakkında, icra mahkemesinin icranın durdurulması kararı vermesi gerekecektir. Bu, oldukça ilginç ve eleştiriye açık bir durum yaratmaktadır. Süreç ile aslında doğrudan bir bağlantısı olmayan icra mahkemesinin, bu konuda karar vermek durumunda bırakılması kanaatimizce uygun bir tercih olmamıştır. Bu tercihin esasa etkili hiçbir mahzuru olmasaydı dahi, sürece yeni bir mahkeme dahil edilerek prosedürün bürokratikleşmesini haklı kılan bir menfaat olmadığı kanaatindeyiz.

¹⁴⁵ Kuru, İcra El Kitabı, s. 913 vd.; Kuru/Arslan/Yılmaz, İcra, s. 394 vd.; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, Ders Kitabı, s. 311-313, N. 1322-1328; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, İcra, s. 492 vd.; Ejder Yılmaz, İcra ve İflâs Kanunu Şerhi, Ankara 2016, s. 199; Yıldırım/Deren Yıldırım, s. 359 vd.; Atalı/Ermenek/Erdoğan, İcra, s. 425 vd.; Abdurrahim Karşı, İcra ve İflâs Hukuku, 4. Baskı, İstanbul 2022, s. 679 vd.; Timuçin Muşul, İcra ve İflâs Hukuku, Cilt I-II, 6. Baskı, Ankara 2013, C. II, s. 1096; Ömer Ulukapı, İcra ve İflâs Hukuku, Konya 2015, s. 247-248.

¹⁴⁶ 7343 s. Kanun ile yapılan değişiklik sonrası icranın durdurulması hakkında bkz. Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, Ders Kitabı, s. 314-316, N. 1329-1332; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, İcra, s. 493-494; Atalı/Ermenek/Erdoğan, İcra, s. 434 vd.

¹⁴⁷ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, Ders Kitabı, s. 314-315, N. 1329.

¹⁴⁸ Kuru, El Kitabı, s. 919.

SONUÇ

Anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin fiilleriyle şirketin zarara uğraması hâlinde, pay sahipleri de dolayısıyla zarara uğrarlar. Pay sahipleri, dolayısıyla uğradıkları bu zarar (şirket zararı) nedeniyle, TTK m. 555 hükmü uyarınca şirketin zararının tazmini talebiyle bir dava açabilirler.

TTK m. 555 hükmü uyarınca açılacak sorumluluk davası, usûlî anlamda birçok sorun barındırmakla birlikte; bu dava neticesinde alınacak ilâmların icrası da aynı derecede önemli sorunlar ihtiva etmektedir. Yargıtay, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun yürürlüğe girmesinden sonra teorik tartışmalara girmeksizin pay sahibinin dava hakkı ile ilgili esas olarak isabetli kabul edilebilecek kararlar vermiştir. Ancak söz konusu kararların icrası meselesi, yargı kararları özelinde hâlâ oldukça belirsizdir.

TTK m. 555 hükmünün pay sahiplerine tanıdığı dava hakkı, ortaklığın dava hakkından bağımsız olup, şirket genel kurulunun tasarrufları pay sahiplerinin dava hakkını ortadan kaldırmayacaktır. Pay sahibi, şirketin temsilcisi olarak bu davayı açmamaktadır.

Doktrinde ağırlıklı olarak, pay sahibinin söz konusu dava bakımından, kanundan kaynaklanan ve kanunun kendisine tanıdığı bir yetkiyi kullanan bağımsız dava takip yetkisine (dava yetkinliğine) sahip kişi konumunda olduğu kabul edilmektedir. Dava yetkinliği görüşü çerçevesinden bakıldığında, pay sahibi elde ettiği ilâma dayalı olarak icra muamelelerine de girişebilecektir. Çünkü davayı takip yetkisi, ilâmı icraya koyma yetkisini de içermektedir. Bir kişiye dava hakkı tanıyıp o dava sonucu elde edilecek ilâmı icraya koyma yetkisi vermemek demek, etkin hukukî korumanın sağlanamaması demektir. Bu sonuç, hukukumuzdaki diğer dava yetkinliği hâlleri bakımından Kanun ile veya Yargıtay içtihatlarıyla kabul edilmiştir.

Pay sahibinin konumunun, maddî hak (yani sıfat ve dolayısıyla bağımlı dava takip yetkisi) ile açıklanması da düşünülmelidir. Zira, pay sahibine tanınan “dolaylı zararın dolaylı yoldan tazminini talep etme” yetkisi ayrı bir sübjektif (maddî) hak olarak kabul edilebilir. Bu durumda, tazminat şirket lehine hükmedilse dahi, tazminatın şirkete ödenmesini talep hakkının davacı pay sahibinde olması itibarıyla, pay sahibinin ilâmın icrasını isteyebilmesinin mümkün olduğu sonucuna varılmalıdır.

Sorumluluk davasında verilen hükmün icraya konulması için kesinleşmesinin beklenmesine gerek yoktur. Borçlu yönetim kurulu üyesi, ilâmın icrasını durdurmak istiyorsa, borç miktarınca teminat karşılığında, İİK m. 36 hükmü çerçevesinde icra mahkemesinden icranın durdurulması kararı almalıdır.

Pay sahibinin ilâmlı icra takibi için takip talebi vermesi üzerine, icra dairesinin bu talebi kabul etmemesi veya takip talebini aldıktan sonra icra emri göndermemesi hâlinde, pay sahibi icra mahkemesi nezdinde hakkın yerine getirilmemesi sebebine dayalı olarak süresiz şikâyet çaresine müracaat edebilir.

Birden fazla pay sahibinin dava açması ve ilâmlı takibe girişmesi durumunda sorumlu yönetim kurulu üyesinin bu takiplerden biri kapsamında borcunu ödemesi hâlinde diğer takiplere devam edilemeyecektir.

Sorumluluk davasında verilen kararda, lehine edaya hükmedilen kişi şirkettir. Bu nedenle şirket de bu ilâma dayalı olarak ilâmlı icra yoluna gidebilir. Kararı alan pay sahibi dışında bir pay sahibinin ise ilâmı icraya koyma yetkisi yoktur. Ancak, diğer pay sahipleri ayrı bir dava açarak ilk davadaki hükümden istifade edebileceklerdir.

Kaynakça

Kitaplar

- Akdağ Güney Necla, Anonim Şirket Yönetim Kurulu, 2. Baskı, İstanbul 2016 (Yönetim Kurulu).
- Akdağ Güney Necla, Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu, İstanbul 2010 (Sorumluluk).
- Akkan Mine, Pekcanitez Usûl Medenî Usûl Hukuku, 15. Baskı, İstanbul 2017 (Pekcanitez Usûl).
- Alangoya Yavuz/Yıldırım M. Kâmil/Deren Yıldırım Nevhis, Medenî Usul Hukuku Esasları, 8. Baskı, İstanbul 2011.
- Alpaslan Mehmet Emin, Anayasa Mahkemesi'ne Bireysel Başvuru ve Kararların Medenî Usûl Hukukuna Etkileri, İstanbul 2023.
- Arslan Ramazan/Yılmaz Ejder/Taşpınar Ayvaz Sema/Hanağası Emel, İcra ve İflâs Hukuku, 8. Baskı, Ankara 2022 (İcra).
- Arslan Ramazan/Yılmaz Ejder/Taşpınar Ayvaz Sema/Hanağası Emel, Medenî Usul Hukuku, 8. Baskı, Ankara 2022 (Usul).
- Arslanlı Halil, Anonim Şirketler I, Umumî Hükümler, 3. Bası İstanbul 1960.

- Atalı Murat, Pekcanıtez Usûl Medenî Usûl Hukuku, 15. Baskı, İstanbul 2017 (Pekcanıtez Usûl).
- Atalı Murat/Ermenek İbrahim/Erdoğan Ersin, İcra ve İflâs Hukuku, 6. Baskı, Ankara 2022 (İcra).
- Atalı Murat/Ermenek İbrahim/Erdoğan Ersin, Medenî Usûl Hukuku Ders Kitabı, 5. Bası, Ankara 2022 (Usûl).
- Ayoğlu Tolga, Sermaye Şirketleri Özelinde Şirketler Hukuku Uyuşmazlıklarının Çözümünde Tahkim, İstanbul 2018 (Tahkim).
- Budak Ali Cem/Karaaslan Varol, Medenî Usûl Hukuku, 6. Baskı, İstanbul 2022.
- Bulut Uğur, Medenî Usûl Hukukunda Davaların Yığılması (Objektif Dava Birleşmesi), Ankara 2017.
- Chabloz Isabelle, Responsabilité des administrateurs dans la faillite: état des lieux sur la base de quelques arrêts récentes, La pratique contractuelle 5 Symposium en droit des contrats (Editeurs: Pascal Pichonnaz/Franz Werro), Zürich 2016, s. 101-130 (www.swisslex.ch).
- Çamoğlu Ersin, Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin Sorumluluğu, 3. Baskı, İstanbul 2010.
- Çevik Orhan Nuri, Anonim Şirketler, Ankara 1988.
- Deren Yıldırım Nevhis, Kesin Hükmün Sübjektif Sınırları, İstanbul 1996.
- Dişel Buse, Dava Takip Yetkisi, İstanbul 2020.
- Doğru Osman, Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Rehberi, İstanbul 2013.
- Erdoğan Belgin, Hukukta Latince Teknik Terimler Özlü Sözler, 3. Baskı, İstanbul 2011.
- Erdönmez Güray, Pekcanıtez Usûl Medenî Usûl Hukuku, 15. Baskı, İstanbul 2017 (Pekcanıtez Usûl).
- Erişir Evrim, Medenî Usûl Hukukunda Taraf Ehliyeti, İzmir 2007.
- Ermenek İbrahim, Medenî Usûl Hukukunda Davaların Birleştirilmesi ve Ayrılması, Ankara 2014.
- Eskiocak Ali, Yönetim Kurulu Üyelerinin Şahsî Sorumluluğuna İlişkin Davalarda Maddî Hukukun Usûl Hukukuyla Etkileşimi, Ankara 2022.
- Güleç Şafak, Hâkimin Davayı Aydınlatma Ödevi, Ankara 2021.
- Görgün L. Şanal/Börü Levent/Kodakoglu Mehmet, İcra ve İflâs Hukuku, 3. Baskı, Ankara 2022.
- Helvacı Mehmet, Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğu, 2. Baskı, İstanbul 2001 (Sorumluluk).
- Kale Serdar, Medeni Yargılamada Taraf Ehliyeti, İstanbul 2010.
- Karaaslan Varol, Medenî Usul Hukukunda Hâkimin Davayı Aydınlatma Ödevi, 2. Baskı, Ankara 2019.
- Karslı Abdurrahim, İcra ve İflas Hukuku, 4. Baskı, İstanbul 2022 (İcra).
- Karslı Abdurrahim, Medeni Muhakeme Hukuku, 5. Baskı, İstanbul 2020 (Muhakeme).

- Kendigelen Abuzer, Yeni Türk Ticaret Kanunu: Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler, İstanbul 2012.
- Köle Mehmet, İlâmlı İcra Takibinde İcra Mahkemesi Tarafından İcranın Geri Bırakılması, İstanbul 2020.
- Kuru Baki, Hukuk Muhakemeleri Usulü, C. I-VI, 6. Baskı, İstanbul 2001 (Usul).
- Kuru Baki, İcra ve İflâs Hukuku El Kitabı, 2. Baskı, İstanbul 2013 (El Kitabı).
- Kuru Baki/Arslan Ramazan/Yılmaz Ejder, İcra ve İflâs Hukuku Ders Kitabı, 28. Baskı, Ankara 2014 (İcra).
- Kuru Baki/Arslan Ramazan/Yılmaz Ejder, Medenî Usul Hukuku Ders Kitabı, 25. Baskı, Ankara 2014 (Usul).
- Musielak Hans-Joachim/Voit Wolfgang, Grundkurs ZPO, 14. Auflage, München 2018.
- Muşul Timuçin, İcra ve İflâs Hukuku, Cilt I-II, 6. Baskı, Ankara 2013.
- Özekes Muhammet, Pekcanitez Usûl Medenî Usûl Hukuku, 15. Baskı, İstanbul 2017.
- Özekes Muhammet/Seven Vural/Meriç Nedim, Sermaye Şirketlerinde Sorumluluk Davası (TTK m. 549 vd.), İstanbul 2021.
- Palta Nihan, Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukukî Sorumluluğunda Farklılaştırılmış Teselsül İlkesi, Ankara 2023.
- Pekcanitez Hakan, Anonim Ortaklıkların İflâsı, Ankara 1991 (İflâs).
- Pekcanitez Hakan, Belirsiz Alacak Davası (HMK m. 107), Ankara 2011 (Belirsiz Alacak).
- Pekcanitez Hakan/Atalay Oğuz/Özekes Muhammet, Medenî Usûl Hukuku Ders Kitabı, 11. Bası, İstanbul 2023.
- Pekcanitez Hakan/Atalay Oğuz/Sungurtekin Özkan Meral/ Özekes Muhammet, İcra ve İflâs Hukuku, 11. Bası, Ankara 2013 (İcra).
- Pekcanitez Hakan/Atalay Oğuz/Sungurtekin Özkan Meral/ Özekes Muhammet, İcra ve İflâs Hukuku Ders Kitabı, 10. Bası İstanbul 2023 (Ders Kitabı).
- Pekcanitez Hakan/Meriç Nedim, Medenî Usûl Hukukunda Fer'i Müdahale, İstanbul 2020.
- Pekcanitez Hakan/Taş Korkmaz Hülya, Pekcanitez Usûl Medenî Usûl Hukuku, 15. Bası, İstanbul 2017 (Pekcanitez Usûl).
- Pekcanitez Hakan/Simil Cemil, İcra-İflâs Hukukunda Şikâyet, 2. Bası, İstanbul 2017.
- Poroy Reha/Tekinalp Ünal/Çamoğlu Ersin, Ortaklıklar Hukuku I, 15. Bası, İstanbul 2021.
- Postacıoğlu İhan E./Altay Sümer, Medenî Usûl Hukuku Dersleri, 8. Bası, İstanbul 2020.
- Rouiller Nicolas, Bauen Marc, Bernet Robert, Lasserre Rouiller Colette, La société anonyme suisse, Zürich 2022 (www.swisslex.ch).
- Saçar Ömer Faruk, Medeni Usul Hukukunda İhtiyari Dava Arkadaşlığı, Ankara 2022.
- Schmidt Rolf, Grundrechte, 24. Auflage, Grasberg bei Bremen 2019.
- Simil Cemil, Belirsiz Alacak Davası, İstanbul 2013 (Belirsiz Alacak Davası).
- Tanrıver Süha, Medenî Usûl Hukuku, C. I, 4. Bası, Ankara 2021.

- Taş Korkmaz Hülya, Hukuk Davalarında Gerçek Tarafın Belirlenmesi, İstanbul 2021 (Tarafın Belirlenmesi).
- Taş Korkmaz Hülya, Medenî Usûl Hukukunda İradî Taraf Değişikliği, Ankara 2014 (Taraf Değişikliği).
- Thomas Heinz/Putzo Hans, Zivilprozessordnung, 44. Auflage, München 2023.
- Ulukapı Ömer, İcra ve İflâs Hukuku, Konya 2015 (İcra).
- Ulukapı Ömer, Medenî Usûl Hukuku, 3. Baskı, Konya 2015 (Usûl).
- Ulukapı Ömer, Medeni Usul Hukukunda Dava Arkadaşlığı, Konya 1991 (Dava Arkadaşlığı).
- Umar Bilge, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, 2. Baskı, Ankara 2014.
- Üstündağ Saim, İcra Hukukunun Esasları, 8. Bası, İstanbul 2004.
- Yıldırım Mehmet Kâmil/Deren Yıldırım Nevhis, İcra ve İflas Hukuku, 8. Baskı, İstanbul 2021.
- Yılmaz Ejder, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, 4. Baskı, Ankara 2021 (HMK Şerhi).
- Yılmaz Ejder, İcra ve İflâs Kanunu Şerhi, Ankara 2016 (İİK Şerhi).

Makaleler

- Altay S. Anlam, Anonim Ortaklıklar Hukuku'nda Farklılaştırılmış Teselsül, *Terazi Hukuk Dergisi*, C. 14, S. 151, Mart 2019, s. 68-75.
- Ayoğlu Tolga, "Pay Sahipleri ile Alacaklıların "Dolayısıyla Zarar" Nedeniyle Yönetim Kurulu Üyelerine Karşı Sorumluluk Davası Açma Hakkı ve Bu Tür Davalarda Alınan İlamları İcra Koyma Yetkisi", *Legal Hukuk Dergisi*, Yıl: 2009, S. 73, s. 67-86 (Sorumluluk Davası).
- Bahtiyar Mehmet, Anonim Ortaklıkta İbraya İlişkin Bazı Sorunlar, *Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 6, S. 1, Haziran 2018, s. 101-109.
- Battal Ahmet, Yeni Türk Ticaret Kanunu'nda Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Sorumluluk Rejimi, *Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 2, S. 2, Aralık 2012, s. 31-40.
- Erdönmez Güray, HMK. m.57/1, c Hükmü Çerçevesinde İhtiyari Dava Arkadaşlığının Mümkün Olduğu Haller, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 16, Özel Sayı 2014: Prof. Dr. Hakan Pekcanitez'e Armağan, s. 695-755 (Dava Arkadaşlığı).
- Helvacı Mehmet, Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğunda Farklılaştırılmış Teselsül, *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 2013/2, Prof. Dr. Oğuz İmregün'e Saygı Sempozyumu, s. 77-96 (Farklılaştırılmış Teselsül).
- Koroğlu Anıl, Pay Sahibi Tarafından Açılan Sorumluluk Davasında Yargılama Giderlerinin Pay Sahibi ile Şirket Arasında Paylaştırılması (Medenî Usûl Hukuku Kapsamında Bir İnceleme), *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, Yıl: 9, S. 17, Haziran 2021, s. 355-382.
- Meriç Nedim, Hâkimin Davayı Aydınlatma Yükümlülüğü, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 11, Özel Sayı 2009: Prof. Dr. Bilge Umar'a Armağan, s. 377-424.

- Pekcanıtez Hakan/Taş Korkmaz Hülya, Bir Hukuk Genel Kurulu Kararı Işığında Sıfat ve Dava Takip Yetkisi Kavramlarının Değerlendirilmesi, Prof. Dr. Necmettin M. Berkin'e Armağan, İstanbul 2021, s. 911-974 (Değerlendirme).
- Pekcanıtez Hakan, Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Ortaklıklarda Denetçiler Tarafından Açılacak Davalar, *Makaleler*, C. I, İstanbul 2016, s. 33-93 (Denetçiler).
- Pulaşlı Hasan, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'na Göre Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Özen Yükümlülüğü ve Müteselsil Sorumluluğu, *BATİDER*, Yıl: 2009, C. XXV, S. 1, s. 27-63.
- Simil Cemil, Hâkimin Davayı Aydınlatma Ödevinin Sınırları, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 16, Özel Sayı 2014: Prof. Dr. Hakan Pekcanıtez'e Armağan, s. 1351-1376 (Davayı Aydınlatma Ödevi).
- Tekinalp Ünal, Erişim Hakkı, *BATİDER*, Yıl: 2006, C. XXIII, S. 4, s. 5-12.
- Uyar Talih, İlama Aykırı Yapılan İcra Takiplerinin İptali, *Ankara Barosu Dergisi*, Yıl:72, Sayı:2014/2, s. 477-488.
- Yanlı Veliye, Şirkete Verilen Zarar Sebebiyle Sorumluluk Bağlamında "Yönetici" Kavramı ve Genel Kurul Kararı Gerekliliği Sorunu, *Terazi Hukuk Dergisi*, C. 14, S. 151, Mart 2019, s. 46-57.
- Yasaman Hamdi, Yönetim Kurulu Üyelerine Karşı Açılacak Sorumluluk Davaları, *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 2013/2, Prof. Dr. Oğuz İmregün'e Saygı Sempozyumu, s. 97-112.

İnternet Kaynakları

www.e-uyar.com
www.lexpera.com.tr
www.swisslex.ch